

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Studium humanitní vzdělanosti

**David a Bat-šeba:
Převyprávění choulostivého biblického
příběhu dětem**

Autorka: **Tereza Mičková**

Vedoucí práce: **Mgr. Lucie Doležalová, Ph.D.**

Bakalářská práce

Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 17. května 2010

Tereza Mičková

Poděkování

Chtěla bych na tomto místě poděkovat paní Mgr. Lucii Doležalové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za veškerý čas a pozornost, kterou této práci věnovala a za poskytnutí materiálů, které jsem potřebovala k práci. Děkuji za její rady a připomínky, které mi v průběhu psaní poskytovala.

OBSAH

ÚVOD	6
1. METODOLOGICKÁ ČÁST	11
1.1. KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	11
1.2. VÝBĚR VZORKU.....	11
1.3. KVALITATIVNÍ OBSAHOVÁ ANALÝZA.....	12
2. TEORETICKÁ ČÁST	14
2.1. VÝZKUMNÁ OTÁZKA	14
2.2. ADAPTACE.....	15
2.3. ADAPTACE BIBLE	15
2.4. LITERÁRNÍ ŽÁNRY	16
2.5. PŘÍBĚHY	16
2.6. VÝBĚR PŘÍBĚHŮ	18
2.7. ZÁSADY PRO VÝKLAD VYPRÁVĚNÍ.....	18
2.8. DOSAVADNÍ ZKOUMÁNÍ	20
2.8.1. JANA HRBKOVÁ: BIBLE A JEJÍ SOUČASNÉ ADAPTACE URČENÉ DĚTEM.....	21
2.8.2. IVA ZACHARIÁŠOVÁ: ADAPTACE BIBLE PRO DĚTI A MLÁDEŽ ..	22
2.8.3. JACQUELINE S. DU TOIT: TRANSLATED AND IMPROVED: RETELLING THE BIBLE TO CHILDREN.....	23
3. EMPIRICKÁ ČÁST	25
3.1. OBECNÝ POPIS VZORKU	25
3.1.1. VÝZKUMNÝ VZOREK.....	25
3.1.2. PŘEKLADY VERSUS TEXTY OD ČESKÝCH AUTORŮ.....	26
3.1.3. VYDÁNÍ.....	26
3.1.4. AUTOŘI A NÁZVY DĚTSKÝCH BIBLÍ.....	27
3.1.5. PARATEXTY	28
3.1.6. ILUSTRACE	30
3.2. KONKRÉTNÍ DĚTSKÉ BIBLE.....	32
<i>I. Dětské Bible, ve kterých se příběh o Davidovi a Bat-šebě neobjevuje.....</i>	<i>32</i>
I.1. Dětská Bible jako encyklopedie	33
I.2. Dětská Bible založená na ilustracích	34
I.3. Dětská Bible „klasická“, založená na vyprávění.....	35
I.4. Shrnutí	36

<i>II. Dětské Bible, ve kterých je příběh o Davidovi a Bat-šebě v rámci vyprávění o králi Davidovi a není označen vlastním nadpisem</i>	37
II.1. Téma hříchu	39
II.2. Bat-šeba	40
II.3. Urijáš	40
II.4. Dítě, které se narodilo	41
II.5. Tři příběhy ještě pokračují PODOBENSTVÍM O OVEČCE:	42
II.6. Shrnutí	42
<i>III. Dětské Bible, ve kterých se příběh o Davidovi a Bat-šebě vyskytuje samostatně a je označen vlastním nadpisem</i>	44
III.1. PŘÍBĚHY, KTERÉ JSOU CELÉ V JEDNÉ KAPITOLE	46
III.1.1. Vojsko ve válce	46
III.1.2. Pozitivní hodnocení Davida	46
III.1.3. Téma hříchu	46
III.1.4. Bat-šeba	47
III.1.5. Bat-šeba v paláci	47
III.1.6. Urijáš	48
III.1.7. Po smrti Urijáše	48
III.1.8. Narozené dítě	49
III.1.9. Vyprávění o ovečce	49
III.1.10. Závěr příběhů	50
III.1.11. Shrnutí	50
III.2. PŘÍBĚHY ROZDĚLENÉ DO VÍCE KAPITOL	51
III.2.1. Vojsko ve válce	51
III.2.2. Pozitivní hodnocení Davida	51
III.2.3. Negativní hodnocení Davida	51
III.2.4. Bat-šeba	52
III.2.5. Bat-šeba v paláci	52
III.2.6. Urijáš	52
III.2.7. Narozené dítě	53
III.2.8. Vyprávění o ovečce	53
III.2.9. Davidovo pokání	54
III.2.10. Po smrti dítěte	54
III.2.11. Závěr příběhů	54

III.2.12. Téma hříchu	54
III.2.13. Shrnutí.....	54
4. ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	62
PRIMÁRNÍ	62
SEKUNDÁRNÍ.....	63
PŘÍLOHY	65

ÚVOD

V září 2008 jsem se zúčastnila semináře *Retelling the Bible* pořádaného Centrem pro teoretická studia za podpory Fakulty humanitních studií Karlovy univerzity. Z mnoha přednesených přednášek mě nejvíce zaujala přednáška Jacqueline S. du Toit¹ „*Translated and improved: Retelling the Bible to Children*“² o dětských Biblích. Jacqueline S. du Toit se ve svém výzkumu věnovala studiu dětských Biblí v Jihoafrické republice, které jsou (stejně jako většina českojazyčných dětských Biblí) většinou přeloženy z angličtiny³. Texty sledovala především z hlediska překládání a převyprávění biblických textů.

Du Toit mluvila o dětských Biblích, které jsou podle ní nejrozšířenějším a nejrozmanitějším zpracováním převyprávěných či přepracovaných příběhů z Bible. Krom toho, že definovala, co rozumí pod pojmem dětská Bible⁴ a pojednala otázku převyprávění a překladu⁵, hovořila především o nejběžnějších tabu, která jsou porušována při překladech a převyprávěních dětských Biblí – dochází zde ke zjednodušování textu podle věku čtenáře (resp. posluchače), slučování více pasáží v jeden větší celek, představování originálního biblického textu, vkládání nadpisů, vylučování problematických textů, sentimentalizaci a přikrášlování textu, veršování, přidávání různých příběhů, které mají moralizovat a slouží k potvrzení nebo rozšíření biblického vyprávění, jsou přidávány ilustrace, nebývá dodržováno kanonické pořadí

---

¹ Department of Afroasiatic Studies, University of the Free State, South Africa.

² Daná přednáška byla částí širšího výzkumu o interpretaci Bible v dětské literatuře.

³ Jedná se o dětské Bible autorů z USA nebo Velké Británie.

⁴ Dětské Bible mají jak vzdělávací, tak zábavnou stránku. Musí zaujmout jak dospělého (který vybírá konkrétní dětskou Bibli, kupuje ji a čte dítěti), tak dítě (které je posluchačem). Dětské Bible píše vždy dospělí (nikoli děti, tedy cílová skupina), kteří ale mají své předsudky a názory na děti a o dětech. Dětské Bible jsou psány už s tím, že text bude čten nahlas a vysvětlován dospělým prostředníkem.

⁵ Jde v podstatě o to, že lidé jsou citliví vůči vizuálním změnám tištěné Bible – např. je-li v novějším výtisku určitá pasáž vytištěna tučně, čtenáři ji budou vnímat jako důležitější než ostatní a budou v ní hledat skryté poselství. Naopak ani velká variabilita v provedení dětských Biblí nijak neubírá na tom, že jsou stále vnímány jako samotný posvátný text, přímo Boží slovo. Du Toit se domnívá, že je to tím, že na přebalech knih nebývá uvedeno, kdo je autorem textu (to ovšem není případ dětských Biblí z mého vzorku, jak bude popsáno níže).

textů a také dochází k „medievalizování“⁶. V závěru konstatovala, že překladatelé a vypravěči dětských Biblí dětem Bibli nejen překládají a vyprávějí, ale také text svými zásahy „vylepšují“.

Mě poté začalo zajímat, jak to vypadá s dětskými Biblemi v českém prostředí. Jelikož by takovéto obsáhlé zkoumání přesáhlo objem bakalářské práce, rozhodla jsem se, že se v rámci konkrétního vzorku dětských Biblí zaměřím pouze na jeden příběh, a to na příběh o Davidovi a Bat-šebě⁷, který v Bibli najdeme v 2. Samuelově 11, 1-27 a 12, 1-25⁸.

Domnívám se, že se jedná o příběh choulostivý, ale plný ponaučení, příběh o tom, že nic není jenom černobílé, že každý, i ten sebedokonalější člověk může chybovat, ale musí za své chyby nést následky, ale také, že mu prohřešky mohou být odpuštěny. Myslím si, že by i o takovýchto situacích a o tom, že člověk dělá často chyby, měly děti slyšet, brát si z toho ponaučení a utvářet si názory na vlastní životy, na svět kolem sebe a na řešení chyb, která se nabízejí. Myslím, že i malé dítě by se mělo naučit chápat rozdíl mezi „dobrým“ a „zlým“, nevidět svět jen růžovými či jen černými brýlemi.

Každý člověk by se měl umět zamyslet nad svými činy, co je pro něj přijatelné a co už ne, a k tomu mu může četba Bible pomoci, a to už odmala, kdy s ním rodiče mohou číst Bibli dětskou. I dětská Bible má podle mě ukazovat lepší i horší stránky postav, které v ní vystupují. Funkce dětské Bible podle mého názoru spočívá jednak v tom, že se dítě naučí vnímat biblické texty a zamýšlet se nad nimi, jednak v tom, že se učí přemýšlet nad kontroverzními tématy.

Za takovou kontroverzní postavu může být považována i postava Davida, krále Izraele, který zpočátku oplývá jen a jen ctnostmi, hlídá otcovo stádo, poráží obra

---

⁶ Du Toit se odvolávala na výzkumy Seta Lerera, který tvrdí, že v současných dětských Biblech jsou používány stejné principy jako ve středověké literatuře – např. alegorie, symbolika atd. Obecně také říká, že středověká literatura byla v období renesance a osvícenství považována za dětinskou a naivní, protože nebyla zaměřená na realismus, historii či psychologii, což bylo tehdy považováno za „správnou literaturu“.

⁷ Jedná se o příběh, který je inspirací pro mnohé autory divadelních her (např. Peele G. 1912), beletrie (např. Heller J. 2005, Heym S. 1995, Lindgren T. 1922), ale který také seriózně zkoumají současní badatelé (např. Mónica Ann Walker Vadillo ve výzkumu „*Textual Faithfulness and Artistic Deviation In the Visual Retelling of Bathsheba Story*“).

⁸ Doslovný přepis příběhu je přílohou číslo 1.

Goliáše, snáší nestálé nálady svého pána Saula a i ve chvílích, kdy by Saulovi mohl ublížit, nebo ho zabít, neudělá to. Zkrátka dokonalost sama.

Najednou ale přichází zvrát. (Nyní už král) David, vyvolený Hospodinem, překvapivě neodchází s ostatními vojáky do války, která v té době zuří, zůstává doma, a když zahlédne na střeše koupající se Bat-šebu, která se mu zalíbí, pozve ji k sobě a spí s ní. Když mu přijde od Bat-šeby dopis, že je těhotná, snaží se David svou vinu „zamést pod koberec“, pozve Uriáše (manžela Bat-šeby) z boje a domnívá se, že se Uriáš se svou ženou vyspí. Tak by se dalo otcovství přiřknout Uriášovi, vina Davida by se navenek smazala. Uriáš ovšem odmítne vůbec vejít do domu své ženy a Davidův plán se hrouť. David pošle Uriáše zpět do boje, pošle po něm dopis veliteli, aby ho nasadil do nejtěžších bojů, aby bylo jisté, že bude zabit. Uriáš opravdu zemře, Bat-šeba drží smutek, ale hned jak pomine, David pro ni pošle a vezme si ji za ženu. Dítě, které se narodí, zemře (to se vykládá jako trest za hřích). Na tento hřích pak navazují hříchy a tresty další: vzpoura Davidova syna Abšolóma a incest Davidových dětí⁹. David už nikdy není tím silným a dokonalým panovníkem, jakým byl, než si vzal ženu, která byla manželkou někoho jiného.

Na tomto Davidově příběhu se mi líbí to, že David není žádný hlupák, a když k němu přijde prorok Nátan a vypráví mu příběh o ovečce, kterou sebral boháč chudákovi, aby ji mohl nabídnout jako jídlo pro návštěvníka, rychle pochopí, jaké špatnosti provedl. Nátan velice tvrdě obviní Davida ze spáchaných činů, přirovná ho k boháči, který ukradl bezbrannému chudákovi jedinou ovečku. Za to čeká Davida trest - dítě, které se narodí, musí zemřít a také proti němu „*povstane zlo z jeho domu*“ (2. Samuelova 12, 11). David si v tento okamžik jistě uvědomil všechno zlé, co udělal. Druhé dítě, které se narodilo Davidovi a Bat-šebě byl Šalomoun, další král Izraele. To už je ale další příběh...

Domnívám se, že příběh o Davidovi a Bat-šebě je především příběhem o hříchu, o tom, jak se chová, co způsobuje a o tom, jaké následky může mít to, že člověk hřeší. V příběhu o Davidovi a Bat-šebě se slovo „hřích“ samo o sobě objevuje pouze jednou, v rozhovoru Davida a Nátana: „*David Nátanovi řekl: „Zhřešil jsem proti Hospodinu“.* Nátan Davidovi pravil: „*Týž Hospodin hřích z tebe sňal*“.“ (2. Samuelova 12, 13).

---

⁹ 2. Samuelova 13, 14, 15.

Také sama kapitola v nynější Bibli se jmenuje „Davidův pád“¹⁰ a ne například „Davidův hřích“¹¹.

I přesto si myslím, že tento příběh o hříchu je. V případě, že je příběh o Davidovi a Bat-šebě zařazen do dětské Bible, rozhodně se autor musí s tematizováním hříchu nějakým způsobem vyrovnat (může mluvit o „hříchu“, „něčem zlém“, „provinění“, „chybě“ atd.). Pokud je v dětské Bibli příběh převyprávěn bez vysvětlení pojmů a Davidův čin označen za hřích, může se dítě ptát, co to je, hřích. Potom může připadnout vysvětlování otázky „Co je to hřích?“ na někoho dospělého - rodiče, učitele či duchovního. Umím si představit, jak je vysvětlování takového, pro děti abstraktního pojmu, obtížné. Cituji zde vysvětlení Lud'ka Rejchrt, faráře českobratrské církve evangelické, který sice o hříchu mluví v kontextu vyprávění o vyhnání Adama a Evy z ráje, nicméně tímto vysvětlením hříchu se lze jistě inspirovat pro pochopení vyprávění o Davidovi, který také zhřešil:

Co je to hřích?

„Něco moc nebezpečného, človíčku!

Víš, hřích je všechno, co dělá Pánu Bohu bolest.

Všechno co se mu v našem životě nelíbí.

Všechno, co nás láká od něj do záhuby.

Jen si vzpomeň na Adama a Evu!

Podlehli hříchu a ztratili radost z Božího přátelství.

Proto se před ním schovávali.

Už s ním nechtěli ani mluvit. Tak je hřích změnil.

Na každé lahvi s jedem je nálepka s umrlčí hlavou.

Každý hned ví, že napít se znamená smrt.

Je to srozumitelné varování.

Příběh o neposlušnosti lidí v ráji není žádná pohádka.

Je to vážné varování pro každého z nás.

V celé Bibli jich je mnohem, mnohem víc.

Nemáme přece dělat to, co je zlé!

---

¹⁰ Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, český ekumenický překlad, Česká biblická společnost, 1998.

¹¹ I když nadpisy v současné Bibli jsou také pozdějším dodatkem, který v původních biblických textech vůbec nebyl.

Ale my se až příliš podobáme Adamovi a Evě.

Představujeme si, že musíme mít všechno.

Že to nejlepší známe my sami.

A že Pán Bůh nás chce o něco ošidit.

Tím Boha zarmucujeme, každý trochu jinak.

Ale protože nás hřích otrávil, říkáme mu svou neposlušností:

„Nemám tě rád!“

A přece to tak nemusí zůstat.

Když je nám líto, že jsme Pána Boha zklamali a prosíme o odpuštění,

hřích ztrácí svou moc.

To proto, že nám Pán Bůh odpouští.“ (Rejchrt 1994: 19)

1. METODOLOGICKÁ ČÁST

1.1. KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Můj výzkum je založený na metodách kvalitativního výzkumu, který definoval metodolog Creswell takto:

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění, založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Hendl 2005: 50)

Mým cílem byla snaha o porozumění textům. Metoda kvalitativního výzkumu je induktivní, ale není zcela ateoretická – využívá pro orientaci vhodný soubor teoretických interpretací. Výzkum začíná pozorováním, sběrem dat a hledáním pravidelností v těchto datech a jeho výsledkem jsou nové hypotézy a teorie. Nevýhodou této metody představuje fakt, že získané výsledky jsou platné pouze pro sledovaný problém a často je tedy nelze generalizovat. V porovnání s kvantitativními metodami lze dosáhnout vyšší validity, ale za cenu nižší reliability. (Disman 2002: 286)

Kvalitativní výzkum jsem zvolila proto, že mým cílem byla především snaha o porozumění textům s náboženskou tematikou (tedy velice specifickým textům). Na základě výzkumu bych měla být schopna formulovat hypotézy a vytvořit určitou teorii. Mým cílem tedy není, jako v případě kvantitativního výzkumu, testovat předem vytvořené hypotézy.

1.2. VÝBĚR VZORKU

Pro výběr dětských Biblí jsem zvolila metodu, kterou použila Jacqueline S. du Toit ve výše zmiňovaném výzkumu. Du Toit zkoumala dětské Bible, které jsou běžně dostupné v knihovnách v jednom městě, které jsou půjčovány a zřejmě tedy také čtené. Podobně jsem i já do vzorku zahrнула ty dětské Bible, které lze dohledat v rejstříku konkrétní knihovny, v mém případě Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě, a které si děti mohou bez problémů půjčit domů (více viz kapitola „Výzkumný vzorek“ této práce). To znamená, že do výzkumného vzorku byly zařazeny dětské Bible z jedné knihovny, které jsou běžně dostupné čtenářům, pro které jsou určeny.

1.3. KVALITATIVNÍ OBSAHOVÁ ANALÝZA

Výsledky svého zkoumání jsem získávala pomocí kvalitativní obsahové analýzy textů. Pomocí této metody jsem si utřídila poznatky a poté z nich vyvozovala závěry.

„V obsahové analýze jde v zásadě o prozkoumání obsahu prostřednictvím vytvořené soustavy kategorií, ve kterých je zjednodušeně vyjádřen předmět obsahové analýzy a určené jednotky měření. Obsahová analýza ukazuje na skryté významy a celkové významové směřování většího množství sdělení.“ (Surynek, Komárková, Kašparová 2001: 132)

„Klíčový význam v obsahové analýze má tvorba kategorií.“ (Surynek, Komárková, Kašparová 2001: 132) Pro tvorbu kategorií platí, že kategorie lze vytvořit až po sesbírání veškerého materiálu a po seznámení se s ním; že kategorie se musí vytvářet podle potřeb konkrétního výzkumu, nelze tedy používat univerzální kategorie využívané opakovaně ve více výzkumech; že systém kategorií musí být vyčerpávající, aby každá jednotka obsahu byla zařaditelná do některé z navržených kategorií; že kategorie se musí vzájemně vylučovat a přiřazování obsahových jednotek do kategorií musí být jednoznačné pro všechny posuzovatele; dále, že přiřazování jednotlivých prvků do kategorií musí provádět nejméně dva posuzovatelé, mezi kterými musí dojít ke shodě; že ve vyhodnocení se má uvádět krom sumárních výsledků také to, v jakém rozsahu byly jednotlivé kategorie odpovědí v obsahu zastoupeny a mají se uvádět i podrobné údaje. (Surynek, Komárková, Kašparová 2001) Já jsem kategorie vytvářela až po sesbírání veškerého materiálu a snažila jsem se o to, aby byly vyčerpávající. Kategorie jsem ovšem vytvářela sama a ne s dalším posuzovatelem.

Obsahová analýza se provádí ve třech krocích, které ale na sebe nemusí navazovat v naznačeném pořadí, v praxi dochází spíše k tomu, že vzájemně prolínají. Při obsahové analýze dochází k vytváření různých typů kategorií. Dle Strausse a Corbinové¹² existují tři hlavní typy kódování:

- 1) kódování otevřené
- 2) kódování axiální
- 3) kódování selektivní

---

¹² Strauss A., Corbinová J. 1999.

ad 1) v otevřeném kódování dochází k rozebírání údajů na jednotlivé části, které jsou studovány. Sledují se podobnosti a rozdíly mezi nimi, dochází k vytváření pojmů, kategorizaci a kladení otázek ohledně kódovaného¹³. (Strauss, Corbinová 1999)

ad 2) během axiálního kódování dochází ke znovu- uspořádání údajů, které vzešly z kódování otevřeného tak, že jsou vytvářena spojení mezi kategoriemi. Kategorie jsou zde blíže určovány, charakterizovány a vznikají subkategorie. (Strauss, Corbinová 1999)

ad 3) poslední fází je selektivní kódování, ve kterém se vybírá jedna kategorie, tzv. centrální kategorie, která je systematicky uváděna do vztahů k ostatním kategoriím. Opět se hledají podobnosti a rozdíly mezi kategoriemi a dochází k systematickému seskupování kategorií. (Strauss, Corbinová 1999)

Já jsem analyzovala texty tak, že jsem je četla, rozdělovala na co nejmenší části (věty) a sledovala, co je v textech shodné s biblickým textem a co se naopak liší. Dále jsem sledovala, jak se od sebe liší a v čem se shodují texty dětských Biblí mezi sebou. Poté jsem údaje uspořádávala a snažila se je utřídit do širších celků podle témat, o kterých se v nich píše. Na závěr jsem se snažila o uspořádání zjištěných informací a o shrnutí svých poznatků souhrnně.

---

¹³ Otázky typu: „Kdo?“, „Proč?“, „Jak?“ atd.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. VÝZKUMNÁ OTÁZKA

V této práci se zabývám dětskými Biblemi, respektive způsobem reprodukce jednoho příběhu (o Davidovi a Bat-šebě¹⁴) z Bible dětem. Tento příběh jsem si vybrala, protože se domnívám, že se jedná o příběh choulostivý, pro děti nejspíše těžko pochopitelný, nicméně si z něho mohou vzít ponaučení, pokud jim je vhodným způsobem převyprávěn (jak jsem popsala již v úvodu).

Na tento příběh jsem se zaměřila, protože mě zajímalo, jak se vypravěči dětských Biblí vypořádají s tématy hříchu (Davidův hřích), podvádění (David se snaží „ututlat“ aféru s Bat-šebou, zaonačit to tak, aby to vypadalo, že otcem dítěte je Uriáš a nenápadně „zmizet ze scény“), trestu (narozené dítě musí zemřít, z Davidova domu se vytrácí klid, začínají boje mezi členy jeho rodiny a útoky na jeho osobu, proběhne dokonce incest mezi jeho dětmi). Chtěla jsem vysledovat, do jakých podrobností se vypravěči odváží zajít a také to, od čeho se sdělení podrobností pravděpodobně odvíjí.

Práci jsem strukturovala podle následujícího schématu:

Sledovala jsem, zda:

- 1) se vůbec příběh o Davidovi a Bat-šebě objevuje v dětských Biblích.
- 2) pokud se nevyskytuje, o jaké se jedná dětské Bible?
- 3) pokud se vyskytuje, jakým způsobem je takový příběh převyprávěn? Kolik prostoru je příběhu věnováno? Na co se autoři zaměřují a jak detailně vyprávějí? Které pasáže se adaptují ve většině textů a které se naopak vynechávají? Vracejí se autoři k originálnímu textu a stroze převyprávějí příběh nebo spíše převažují jejich komentáře a výklady? Hodnotí danou událost a moralizují?

Již zde v úvodní části bych chtěla upozornit na to, že jsem porovnávala pouze text Bible¹⁵ a texty jednotlivých dětských Biblí. Při analýze jsem neuvažovala množství literatury, ve které se příběh vykládá a interpretuje. Je možné, že autoři dětských Biblí tyto interpretace vkládají do svých textů, protože by ale takové porovnání přesáhlo rozsah bakalářské práce, zvolila jsem za jednotky analýzy právě text ekumenického překladu a vybraných dětských Biblí.

---

¹⁴ V celé této práci píši jméno Bat-šeby takto, jak je psáno v ekumenickém překladu Bible. V některých dětských Biblích se psaní jména Bat-šeby liší, to se v této práci projevuje pouze v citacích z těchto dětských Biblí.

¹⁵ Dle ekumenického překladu.

Dětské Bible nejsou Biblí samotnou, nejsou ale ani složené z nových vymyšlených příběhů, jsou **adaptacemi**. Adaptaci obecně chápou podle uvedené definice, na jejímž základě hodnotila adaptace také Jana Hrbková ve své diplomové práci¹⁶:

2.2. ADAPTACE

Pojem adaptace pochází z francouzského slova *adaptation*, což znamená přizpůsobení, úprava. Adaptaci tak můžeme definovat jako úpravu textu, „*kteřá má usnadnit jeho konkretizaci v novém okruhu vnímatelů, zpravidla značně odlišném od okruhu původního. Týká se obvykle jen dílčích otázek tematických, kompozičních i jazykových (např. odstranění přílišných naturalismů, vypuštění některých méně závažných epizod, zjednodušení syntaxe apod.); nesmí vést k ochuzení díla o jeho základní hodnoty nebo ke zkreslení účinku. Běžné jsou adaptace klasických děl pro mládež, památek antické a středověké literatury pro současné čtenáře atp. Adaptace je důležitým prostředkem zpřístupňování významných literárních děl, zejména starších, a tím i rozšiřování okruhu jejich působnosti.*“ (kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně 1984: 11)

2.3. ADAPTACE BIBLE¹⁷

Teoreticky by tedy adaptace neměla ochudit původní dílo ani hodnotově, ani umělecky, v praxi při adaptování Bible však velice často k vědomým či nevědomým posunům v obou oblastech dochází. Dětské Bible původní literární biblický text nějakým způsobem zjednodušují po stránce kompoziční, tematické či jazykové, nebo dokonce zvolí jiný literární druh (Čeňková a kol. 2006 87). V příbězích dětských Biblí se také často odráží stanovisko vypravěče, který se snaží o to, aby dítě prostřednictvím textu vychoval tak, aby přijalo kanonizovaný text. „*Tím se ovšem ztrácí základní téma biblických textů, které slouží především jako jakýsi ukazatel životního směřování.*“ (Čeňková a kol. 2006: 91)

Bible je základním kulturotvorným textem naší civilizace, smyslem vytváření adaptací pro děti je to, aby se s ní seznamovaly od nejútlejšího věku. V případě, že je

---

¹⁶ Hrbková J. 2003: 17.

¹⁷ Adaptování Bible je čistě křesťanskou záležitostí, neboť „*judaismus biblické látky pro děti neupravuje. Seznamuje i dětského čtenáře s původním textem, který vysvětluje a vykládá.*“ (Čeňková a kol. 2006: 95)

adaptace provedena nekvalitně, může se stát, že ztratí svou všeobecnou platnost a přiblíží se struktuře pohádky. (Čeňková a kol. 2006: 87)

Podrobně otázku adaptací Bible rozebírám níže v kapitole „3.2. Konkrétní dětské Bible“ u analýzy jednotlivých příběhů, kde se opravdu ukazuje, že přílišné zjednodušování a zkracování příběhů není vhodné, protože se z nich vytrácí některé důležité části a někdy se v nich dokonce neobjeví hlavní myšlenka původního textu.

2.4. LITERÁRNÍ ŽÁNRY

Zatímco v Bibli jsou zastoupeny všechny tři literární druhy: lyrika, epika i drama, autoři dětských Biblí se omezují v podstatě pouze na epiku¹⁸. Z literárních forem v Bibli najdeme úvahy, podobenství, prorocké spisy, listy (epištoly), básně, žalmy, bajky, legendy, genealogie, eposy, přednášky, zprávy, dokumenty, seznamy, předpovědi, řeči, písně milostné, oslavné, děkované či naříkající, přísloví, apokalypsu, básně v próze, homilie¹⁹, chvalozpěvy, dialogy, modlitby, vyprávění, epištoly, evangelia, zákony a přikázání, zprávy o historii prvotní církve. (Hrbková 2003) Ale v dětských Biblích takto široké spektrum forem rozhodně nenajdeme, většina z uvedených žánrů se v nich neobjevuje. „*Redukcí na epiku se ztrácejí poetické části (žalmy), mudrosloví a výroky proroků.*“ (Čeňková a kol. 2006: 91)

Pokud je některá z forem v dětské Bibli použita, bývá zařazena do vyprávění jako citace nebo jako příklad, který má dětskému čtenáři dokreslit daný příběh (např. zařazení žalmu, který napsal David, do části vyprávění, ve které je popsáno, že první dítě, které se jim s Bat-šebou narodilo, zemřelo, nebo vložení modlitby na konec příběhu²⁰) nejedná se ale většinou o přesné citace textů z Bible, ale spíše o vlastní texty autorů, které jsou inspirované biblickým textem a jsou danou formou.

2.5. PŘÍBĚHY

Jak jsem uvedla výše, dětské Bible jsou založené především na použití epiky, což znamená, že v nich najdeme hlavně příběhy zprostředkované vyprávěním. Příběh může být definován jako: „*interakce děje, postav a časoprostoru, v epickém pojetí zdůrazňuje děj (časově kauzální sled událostí) – jeho elementární varianta předpokládá*

---

¹⁸ Epika je literární druh obsahující příběhy zprostředkované vyprávěním (Mocná, Peterka 2004: 140).

¹⁹ Kázání.

²⁰ Viz níže, kapitola „3.1.5. Paratexty“ této práce.

jistou výchozí situaci, nevratnou změnu čili zápletku a rozuzlení k dobrému nebo ke zlému.“ (Mocná, Peterka 2004: 150)

Také v samotné Bibli je vyprávění nejběžnějším literárním druhem²¹. „*Narativní materiál je hlavní nebo jedinou součástí těchto starozákonních knih: 1. Mojžíšova, Jozue, Soudců, Rút, 1. a 2. Samuelova, 1. a 2. Královská, 1. a 2. Paralipomenon, Ezdráš, Nehemiáš, Daniel, Jonáš a Ageus. Kromě toho se větší narativní pasáže objevují také v 2. a 4. Mojžíšově, a dále v knihách Jeremjáš, Ezechiel, Izajáš a Jób.*“ (Fee, Stuart 2005: 72) V Novém zákoně mají tento charakter evangelia a téměř celá kniha Skutků.

Biblické příběhy nejsou ale „pouhým“ převyprávěním toho, co se kdysi stalo, nebo jakousi pohádkou, kterou si má člověk poslechnout, či přečíst, zapamatovat si ji, a až se mu bude chtít, zase si znění příběhu zopakovat, podle Feeho a Stuarta lidem biblická vyprávění sice sdělují to, co se stalo, zároveň ale mají hlubší smysl. „*Mají nám ukázat, jak Bůh působí ve světě, který stvořil, a uprostřed svého lidu. Vyprávění ho oslavují, pomáhají nám ho pochopit a ocenit a svědčí o jeho prozřetelnosti a ochraně. Zároveň také přinášejí mnoho dalších poučení důležitých pro náš život.*“ (Fee, Stuart 2005: 72)

Myslím si, že každý příběh, který byl do Bible zařazen, byl do ní vložen proto, aby zprostředkoval právě nějaké poučení. Ne v každém příběhu je ovšem zcela jasně formulováno, v mnoha případech si ho musí čtenář vyvodit sám. To může být pro člověka, který není obeznámen se stylem, jakým je psána Bible a bez výkladu textů, velmi obtížné. Také proto se domnívám, že používání dětských Biblí už od nízkého věku je vhodné a výhodné, protože pomocí těchto adaptovaných textů (tedy svým způsobem zjednodušených), které jsou alespoň do určité míry doplněny různými komentáři, vysvětlivkami a jasně řečenými poučeními, si dítě zvyká na určitý styl (buť zprostředkovaně a buť to je většinou pouze skrze příběhy) a také je mu ukazováno, jak může (nebo snad dokonce má) biblickým příběhům rozumět (a když později čte biblický text, má už určité před- porozumění).

Ještě jedna z důležitých připomínek, kterou je nutné mít na paměti, pokud někdo čte (dětskou) Bibli je to, že každý z příběhů by měl být čten a chápán v kontextu. To znamená, že četba konkrétního příběhu již předpokládá znalost toho, co bylo obsahem textů, které mu předcházejí „*například ve vyprávění o Davidově smilstvu s Ba-šebou*

---

²¹ Např. Starý zákon je tvořen vyprávěním z cca 40 % (Fee, Stuart 2005: 72).

nenajdete žádný výrok typu: „Svým smilstvem a vraždou se David provinil“. Očekává se od vás povědomí o tom, že smilstvo (a vražda) jsou špatné, protože Bible o tom již v předchozích pasážích jasně vyučuje (Ex 20, 13-14).“ (Fee, Stuart 2005: 76) Z toho je, myslím, patrné, že ačkoli by se mohlo zdát, že vyprávění a převyprávění biblických příběhů a jejich pochopení je snadné, nemusí tomu být vždycky tak.

2.6. VÝBĚR PŘÍBĚHŮ

V dětských Biblích se celkově objevuje více příběhů ze Starého zákona než ze zákona Nového. Myslím, že důvodem může být to, že také v Bibli je Starý zákon téměř dvakrát tak dlouhý než Nový zákon, či to, že látka Starého zákona je sama z velké části vyprávěním. Proto může být tato část Bible lépe „adaptovatelná“. Dalším z důvodů může být i to, že adaptace Nového zákona v dětských Biblích jsou často založeny („pouze“) na vyprávění o životě Ježíše a často také končí už zprávou o vzkříšení. Z ostatních knih se většinou zmiňují souhrnně Pavlovy dopisy a Zjevení Janovo (častý název poslední kapitoly dětských Biblí je „*Nová země a nové nebe*“) – nejedná se ale o nijak dlouhé nebo podrobné kapitoly.

2.7. ZÁSADY PRO VÝKLAD VYPRÁVĚNÍ

Fee a Stuart²² uvádějí deset bodů, ve kterých definují, jaké charakteristiky má vyprávění ve Starém zákoně (body jsou napsány kurzívou). Pod každý z bodů jsem napsala svůj komentář ohledně vyprávění v dětských Biblích – podle příběhu o Davidovi a Bat-šebě se snažím porovnat, jestli jednotlivé body platí také pro vyprávění v dětských Biblích. Moje komentáře jsou stručné, protože podrobněji je rozepisuji níže u jednotlivých příběhů a témat.

1. Starozákonní vyprávění obvykle neobsahují přímé formulace učení.

Neobsahuje je ani převyprávění v dětských Biblích.

2. Starozákonní vyprávění obvykle ilustrují učení formulované jinde.

Příběh o Davidově hříchu navazuje na Desatero (člověk nemá zabíjet ani smilnit²³).

---

²² Fee G., Stuart D. 2005: 77.

²³ Exodus 20, 13 a 14.

3. Vyprávění zaznamenávají, co se stalo – ne nutně, co se mělo stát nebo co by se mělo stát vždy. Ne každé vyprávění tedy obsahuje jasné a samostatné ponaučení.

Dětské Bible velmi často nějaké ponaučení zařazují.

4. To, co lidé ve vyprávěních dělají, pro nás nemusí být nutně dobrým příkladem. Často tomu je právě naopak.

To je přesně případ Davida v příběhu o Davidovi a Bat-šebě – pokud je o Davidově hříchu v příběhu nějaká zmínka, je dítěti vysvětlováno, že to, co David udělal, byla špatnost.

5. Většina postav ve starozákonních příbězích má daleko k dokonalosti a totéž platí i pro jejich jednání.

V příběhu o Davidově hříchu to jistě platí – problém může nastat v případě, že vyprávění o Davidově hříchu není zařazeno a mluví se o něm jenom hezky (tím, že je zařazeno např. pouze vyprávění o Davidovi a Goliášovi), pak postava Davida působí spíše jako dokonalá.

6. Ne vždy se na konci vyprávění dočteme, zda to, co se stalo, bylo dobré, nebo špatné. Očekává se od nás, že to budeme schopni posoudit na základě toho, co nás již Bible přímo a kategoricky ve svých knihách naučila.

V dětských Biblích naopak nějaké posouzení velmi často najdeme. Například v příběhu o Davidovi a Bat-šebě bývá hodnocení Davidova činu hned na začátku.

7. Všechna vyprávění jsou selektivní a neúplná. Nejsou zde vždy uvedeny všechny důležité detaily. Ve vyprávěních je obsaženo jen to, co Bohem inspirovaný autor považoval za důležité, abychom věděli.

Ve vzorku je mnoho dětských Biblí, ve kterých příběh není, nebo je adaptován bez mnohých detailů. Výběr příběhů a volba, jak podrobně příběh převypráví, je zcela na autorovi dětské Bible.

8. *Vyprávění nebyla psána jako odpověď na všechny naše teologické otázky. Mají své zvláštní a konkrétní omezené cíle a zabývají se jen určitými otázkami a ostatní ponechávají dalším textům, které jsou zpracovány jiným způsobem.*

Dětské Bible jsou složeny především z příběhů, mnohé knihy a části Bible se neadaptují, tudíž některé otázky v nich nejsou pojednány vůbec.

9. *Vyprávění mohou vyučovat buď explicitně (jasným formulováním něčeho), nebo implicitně (jasným poukazem na něco, aniž by to bylo skutečně vysloveno).*

Vyprávění v dětských Biblích vyučují spíše explicitně – autoři se snaží texty jasně formulovat a mnohdy také vysvětlovat to, čemu by děti nemusely porozumět.

10. *V konečném důsledku je hlavní postavou všech biblických vyprávění Bůh.*

V dětských Biblích je tomu také tak.

2.8. DOSAVADNÍ ZKOUMÁNÍ

Fenomén „dětská Bible“ není podle mé zkušenosti příliš prozkoumaným tématem. Sice existuje několik publikací o nich, ale není jich mnoho. Z autorů, kteří o tomto tématu píšou, lze zmínit Zdeňka Kovalčíka či Janu Čeňkovou. Na některé z jejich prací²⁴ v této práci odkazují.

Kromě těchto textů jsou mi také známy dvě diplomové práce, které se tímto fenoménem zabývají. Obě tyto práce podávají čtenáři obecné informace o Bibli, dále popisují dětské Bible jako celek, hodnotí konkrétní dětské Bible a poskytují seznamy dětských Biblí, které se objevují na trhu. Z cizojazyčných zdrojů se zde často odkazují na Jacqueline S. du Toit, která provedla velice podrobný výzkum o dětských Biblích v Jihoafrické republice.

---

²⁴ Např.: Kovalčík Z., *Literatura pro děti a mládež s náboženskou tematikou*, díl I.- VI. Čtenář, 1993, roč. 45, č. 4-10; Čeňková J. a kol., *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, Portál, Praha 2006.

2.8.1. JANA HRBKOVÁ: BIBLE A JEJÍ SOUČASNÉ ADAPTACE URČENÉ DĚTEM

Autorka této diplomové práce v úvodu v krátkosti seznamuje čtenáře s obecnými informacemi o Bibli, dále se detailně věnuje výčtu literárních forem a druhů v Bibli a zmiňuje i apokryfy Starého i Nového zákona.

Autorka považuje za zakladatelské adaptace v českém prostředí dvě dětské Bible, Olbrachtovy *Biblické příběhy* (převyprávění Starého zákona) a Durychovu adaptaci *Z růže kvítek vykvet nám* (převyprávění Nového zákona), obě tyto adaptace poprvé vyšly ještě před první světovou válkou.

Durychovu adaptaci spíše kritizuje - hlavně kvůli tomu, že text v ní je příliš zhuštěný, často nedává smysl, názvy kapitol neodpovídají textu a také to, že Durych do textu často vkládá vlastní výklady a názory, které neodpovídají církevnímu (židovskému ani katolickému) výkladu. Na druhou stranu ho však omlouvá, protože chápe, že Durych měl obtížný úkol setřídit materiál ze všech čtyř evangelií. Durych se podle autorky snaží za každou cenu spojovat děje Starého a Nového zákona (snaží se o hledání předobrazů dějů Nového zákona v zákoně Starém) a to i v případech, ve kterých (dle Hrbkové) žádná spojitost není. Hrbková má za to, že se mu toto spojování příliš nezdařilo, protože tím svůj text ještě více zkomplikoval. Olbrachtovo zpracování naopak autorka hodnotí velmi pozitivně, je podle ní propracovanější, promyšlenější, lépe strukturované a nápaditěji provedené.

Ve třetí části práce se autorka zabývá adaptacemi sepsanými českými autory, které byly u nás vydané po roce 1989. Jedná se o šest dětských Biblí vydaných v období mezi roky 1991 a 1999 a o sedm adaptací buď Starého, nebo Nového zákona.

Podrobně se autorka zabývá adaptacemi Starého zákona od Leo Pavláta, Renáty Fučíkové a Hany Kašparovské a Nového zákona od Renáty Fučíkové, Hany Kašparovské a Zuzany Holasové.

Ve čtvrté a poslední části autorka stručně a heslovitě představuje dvacet tři dětských Biblí vydaných u nás od roku 1989 do roku 2002, vydaných původně v zahraničí a u nás přeložených. Některé z nich se objevují i v mém výzkumném vzorku.

2.8.2. IVA ZACHARIÁŠOVÁ: ADAPTACE BIBLE PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Druhou diplomovou prací, která pojednává o dětských Biblích všeobecně, je práce Ivy Zachariášové. Také tato práce nejprve seznamuje čtenáře s obecnými informacemi o Bibli. Adaptacím se věnuje v části od třetí kapitoly.

Autorka nejdříve sleduje historii vzniku adaptací v Evropě. Zjistila, že adaptace Bible vznikaly už ve středověku, hojně potom v 15. - 17. století. Autorka zmiňuje dílo Johanna Hübnera²⁵, německého protestantského autora, jehož práce byla vzorem pro autory adaptací v 18. století. Adaptace podobné adaptacím dnešním se začaly objevovat v 19. století a inspirovaly se většinou Biblí Kralickou. Stejně jako Jana Hrbková, také Iva Zachariášová nejvýše hodnotí dvě předválečné adaptace Olbrachtovu a Durychovu.

Dále autorka zařazuje kapitoly: *o adaptacích vydávaných v 60. a 70. letech* (Petiška, Volák), *Biblické příběhy pro začínající čtenáře* (Pulec, Funda, Hubková, Holíková), *Bible ve verších* (Kroupa), *Bible jako kreslený příběh* (Zahradníček, Zajíček), *Umělecké zpracování Bible* (Komárek a Polma). Následuje chronologický přehled adaptací přeložených z cizích jazyků do češtiny v oddílech *Bible jako encyklopedie* (Parkerová), *Biblické příběhy pro začínající čtenáře* (Anne de Vries, Alexander, Rock, Toulminová, Ameryová), *Bible dvojjazyčně* (Taylor), *Bible moderně* (Coleman), *Bible tvořivě* (Tinie de Vries, Yasuda).

Obě diplomové práce se zabývají popisem dětských Biblí – autorky hodnotily adaptace jako celek.

Tyto diplomové práce mi posloužily jako zdroj informací, především tím, že obsahují mnoho obecných poznatků, ať už o Bibli jako takové, nebo tím, že se věnují hodnocení jednotlivých dětských Biblí, z nichž některé se objevují i v mém vzorku. Načerpala jsem z nich také informace o sekundární literatuře, kterou lze použít. Obecné informace o Bibli jsem čerpala spíše z práce Jany Hrbkové. Práce Ivy Zachariášové byla pro mě dobrou inspirací při hledání sekundární literatury.

Moje práce je jiná v tom, že já jsem se zaměřila na konkrétní příběh a konkrétní téma. Moje analýza je tedy sice pouze částečná, ale zároveň mnohem podrobnější a nabízí více specifických závěrů.

---

²⁵ (1688 - 1713)

2.8.3. JACQUELINE S. DU TOIT: TRANSLATED AND IMPROVED: RETELLING THE BIBLE TO CHILDREN

Jak jsem uvedla v úvodu této práce, Jacqueline S. du Toit ve svém výzkumu vysledovala, že dětské Bible se odlišují od Bible tím, že jsou při jejich překladech a adaptacích porušována určitá pravidla, která platí pro Bibli. Jedná se o kategorie, které jsem také uvedla v úvodu, ale které zde opakuji, protože k nim přidávám svůj komentář, ve kterém ukazují, zda jsou platné i pro příběh o Davidovi a Bat-šebě v dětských Biblích, které jsou v mém vzorku. Práci jsem sice nevedla podle nich, ale přesto se do mých hodnocení a komentářů promítly.

a) *Zjednodušování textu podle věku čtenáře (resp. posluchače)*

Také v příbězích, které jsem sledovala, dochází ke zjednodušování textu. K jakému zjednodušování dochází, popisují níže v jednotlivých kapitolách.

b) *Slučování více pasáží v jeden větší celek*

V některých dětských Biblích došlo ke sloučení dvou biblických kapitol do jedné, často nazvané jinak, než je tomu v Bibli. V pěti dětských Biblích je zachováno rozdělení na dvě kapitoly.

c) *Představování originálního biblického textu*

K němu dochází buď v úvodu dětských Biblí, kde jsou obecné informace o Bibli, nebo přímo v textech pomocí odkazů na Bibli. Odkazy se nacházejí u textu jednotlivých příběhů, ne ovšem ve všech dětských Biblích.

d) *Vkládání nadpisů*

Část příběhů je adaptována pod vlastním nadpisem, který ale není vždy stejný jako biblický. Druhá část příběhů je adaptována bez vlastního nadpisu.

e) *Vylučování problematických textů*

V mém vzorku se objevily dětské Bible s příběhem o Davidovi a Bat-šebě i bez něj – někdy tedy k vyloučení došlo, jindy ne. Vždy závisí na autorovi dětské Bible, zda příběh zařadí, nebo ne.

f) *Sentimentalizaci a přikrášlování textu*

Sentimentalizace znamená změnu textu tak, aby se přiblížil dětskému čtenáři, aby byl pro něj „čtivější“, přikrášlování znamená přidávání např. přídavných jmen. Oba fenomény lze vysledovat také v textech v mém vzorku.

g) *Veršování*

V žádném z příběhů nebylo veršování použito.

h) Přidávání různých příběhů, které mají moralizovat a slouží k potvrzení nebo rozšíření biblického vyprávění

Do žádného z příběhů nebylo vloženo další vyprávění, které by mělo dokreslovat vyprávění biblické. Pouze bývají zařazeny věty či slova, která Davidův čin hodnotí (přítom hodnocení v biblickém příběhu není).

i) Ilustrace

Jsou součástí všech dětských Biblí ve vzorku, jsou jejich podstatnou částí. Jsou provedeny v různých formách (popsala jsem je v kapitole Ilustrace).

j) Nebývá dodržováno kanonické pořadí textů

Toto jsem ve své práci nesledovala, proto tuto otázku nemohu hodnotit.

k) „Medievalizování“

Tedy jakési zjednodušení, „zdětinštění“ textu. I to lze v textech nalézt.

3. EMPIRICKÁ ČÁST

3.1. OBECNÝ POPIS VZORKU

3.1.1. VÝZKUMNÝ VZOREK

Jako svůj výzkumný vzorek jsem zvolila dětské Bible, které jsou dostupné v dětském oddělení Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě²⁶ a které lze vyhledat v tamním rejstříku pod heslem „Bible“. Do vzorku nezahrnuji knihy nedostupné z důvodů, že jsou zařazeny do výměnných fondů nebo zapůjčeny do knihoven okolních obcí či škol (a čtenář, který hledá knihu v knihovně, k ní tedy nemá přístup). Do mého vzorku jsou tedy zařazeny pouze knihy, které si lze (eventuelně po rezervování) z knihovny půjčit domů. Tuto metodu výběru vzorku použila Jacqueline du Toit ve svém výzkumu o překladech dětských Biblí, který provedla v Jižní Africe a který prezentovala na workshopu „Retteling the Bible“, o kterém se zmiňuji v úvodu této práce.

Můj vzorek čítá celkem 34 dětských Biblí nejrůznějších „typů“- najdeme mezi nimi adaptace Starého Zákona, Nového Zákona, „celé“ Bible, ale i knihy podobné spíše encyklopediím, či omalovánky Tyto knihy jsou zaměřené na různé věkové skupiny dětí, doporučené k samostatné četbě, četbě s dospělými či jsou koncipovány jako příručky ke katechezím doma.

Ve své bakalářské práci se nebudu zabývat popisem jednotlivých dětských Biblí (i když mu bude určitý prostor věnován)²⁷, ale zaměřila jsem se na jeden příběh, vyprávění o Davidovi a Bat-šebě.

---

²⁶ Krajská knihovna Vysočiny nemá stanovená žádná zvláštní kritéria pro nákup dětských Biblí. Při nákupu, který zajišťuje útvar doplňování a zpracování knihovních fondů (konkrétně pracovník akvizice ve spolupráci s dětským oddělením), vždy velmi záleží na celkovém vzhledu knihy – jak je kniha ilustrována, jaké má písmo, jak je celkově graficky upravena, dále záleží na tom, kdo knihu napsal (zda se jedná o známého autora či nikoli) a také je přihlíženo k tomu, pro jakou skupinu dětí je určena (knihy se nakupují pro věkové skupiny 3-6 let, 6-9 let, 9-14 let, od 14-ti let výše). Děti si knihy vybírají především kvůli grafické úpravě, která je zaujme. Tyto informace jsem získala na základě dotazu e-mailem, na nějž mi ochotně odpověděla paní Miroslava Dobrovolná, zástupce ředitele a vedoucí útvaru zpracování fondu.

²⁷ Detailní popis jednotlivých dětských Biblí a jejich hodnocení je již zpracováno ve výše zmíněných diplomových pracích.

Z celkového počtu 34 Biblí se daný příběh:

1. v **šestnácti** případech vůbec nevyskytuje.
2. v **osmi** případech objevuje jako součást většího celku, příběhu o králi Davidovi.
3. v **deseti** případech objevuje jako samostatně vyprávěný příběh.

V oněch osmnácti případech jsem provedla obsahovou analýzu textu, abych zjistila, jak autoři s původním textem pracují, jak detailně se věnují tématům, které se v příběhu objevují (např. tématu hříchu, pokání atd.), v čem se adaptace liší od originálního textu.

3.1.2. PŘEKLADY VERSUS TEXTY OD ČESKÝCH AUTORŮ

V drtivé většině případů se jedná o dětské Bible přeložené do češtiny z různých jazyků (nejvíce z angličtiny, dále i z polštiny, italské, španělštiny, maďarštiny či francouzštiny) přičemž se jména autorů textů opakují jen minimálně (výjimkou je např. Piotr Krzyzewski, ve vzorku zastoupený dvakrát).

Dětských Biblí psaných českými autory se v mém vzorku neobjevuje příliš mnoho, dětské Bible přeložené z cizích jazyků jsou zastoupeny třikrát více. V případě, že se ve vzorku vyskytla dětská Bible od českého autora, jednalo se o poměrně známé jméno (např. Olbracht, Petiška, Kašparovská, Pavlát, Pulec, Hrdlička).

3.1.3. VYDÁNÍ

Texty, kterými jsem se zabývala já, byly vydány většinou po roce 1990. Starší jsou jenom dvě knihy, Olbrachtova (1970)²⁸ a Petiškova (1967)²⁹, knihy nejnovější jsou z roku 2008. Počet vydaných dětských Biblí přibývá s tím, jak se posunujeme na časové ose směrem k přítomnosti. Dětských Biblí z devadesátých let je v mém vzorku pouze šest (plus dvě z let 1967 a 1970), ostatní byly vydány po roce 2000. Zjistila jsem, že nejčastější časová prodleva mezi vydáním v zahraničí a překladem a vydáním knihy u nás jsou tři roky, neobvyklé ale nejsou ani jeden nebo dva roky. Nejdelší časová prodleva mezi zahraničním a českým vydáním dosáhla osmnácti let u knihy *Bible pro děti*³⁰. V naprosté většině případů není uvedeno, v jakém nákladu kniha vyšla a já tedy nemohu činit žádné závěry ohledně množství vydávaných výtisků.

---

²⁸ První vydání r. 1939.

²⁹ První vydání r. 1939.

³⁰ Hadaway B., Atecheson J. 1991.

Co se týče nakladatelství, i v tomto směru panuje velká variabilita, v mém vzorku je to skoro tak, že co kniha to jiné nakladatelství, větší zastoupení mají jen Karmelitánské nakladatelství a Česká biblická společnost, které se vydávání Biblí věnují více. Nadpoloviční většina Biblí byla vytištěna tiskárnami v Čechách, druhá polovina k nám dorazila ze Slovenska a v některých případech dokonce až z Číny.

3.1.4. AUTOŘI A NÁZVY DĚTSKÝCH BIBLÍ

Jak jsem již uvedla, v mém vzorku se téměř žádní autoři neobjevují opakovaně. Nechci se proto zabývat jejich osobami, jejich životopisy či vypisovat, co který z nich ještě napsal. Za zmínku snad stojí, že několik z nich jsou kněžími, i když se jedná o minimální procento ze vzorku. Konkrétně se jedná o Jeho Blaženost doc. ThDr. Kryštofa Pulce, PhD, metropolitu pravoslavné církve; Mons. Josefa Hrdličku, pomocného biskupa olomouckého a titulárního biskupa thunudrumského a Kennetha N. Taylora, Th.D.

Přestože autoři většinou nejsou duchovními, nebo se tak alespoň nepředstavují, nikde není uvedeno, že by si brali na pomoc odborné spolupracovníky z řad duchovenstva. Navíc, pokud je uveden někdo jako odborný poradce, jde u Biblí přeložených pravděpodobně spíše o pomoc s překladem než s teologickým výkladem příběhu.

Zajímavé je sledovat, jak sami sebe autoři textů označují, protože krom čtyř dětských Biblí jsou jejich jména uvedena. Na přebalech dětských Biblí tak najdeme označení: „autor“, „převyprávěl“, „text upravil“, „text sestavil“, „napsal“, „vypráví“, „katecheze“, „text“. V největším počtu případů je ale jméno autora uvedeno slovem „převyprávěl“. Vzhledem k tomu, že Bible (ne dětská) nemá žádného autora, jedná se o Slovo Boží zjevené lidem, které zaznamenalo mnoho autorů v různých dobách a které pak bylo spojeno do několika biblických knih, které tvoří Bibli, domnívám se, že označení sebe sama jako „autora“ či „spisovatele“ dětské Bible je poněkud nevhodné. Ano, jistěže dotyčná osoba daný text vytvořila, myslím si ale, že ten, kdo sebe označí jako autora Bible (byť dětské), sejme z díla přídomek „svatá“, „posvátná“. Pokud ale autor sebe označí jako toho, kdo Bibli „převypravuje“, „vypráví“, „upravuje“, budí ve mně pocit, že si je vědom toho, jakou práci ve skutečnosti dělá- adaptuje, určitým způsobem upravuje text, předkládá ho dětskému čtenáři a „nehraje si“ na autora Bible. Mně osobně je toto uvedení autora coby vypravěče nejbližší a zdá se mi být nejmýsluplnější. Zároveň jako by se i tímto označením poukazovalo na charakter knihy

samotné – většinou je tvořena vyprávěním (viz výše), tudíž i ten, kdo příběhy adaptuje, je „vypravěč“ a ne spisovatel. Přesto budu v této práci „vypravěče“ dětských Biblí označovat jako „autory“ a pod pojmem „autor“ je budu chápat jako „autory textu“ a ne „autory Bible“.

Autoři dětských Biblí jsou jak ženy, tak muži (v mém vzorku je to půl na půl), ve dvou případech se jedná o tandem muž- žena, v jednom případě jsou autory dva muži a ve dvou dvě ženy.

V naprosté většině názvů se vyskytuje slovo „Bible“, k nejfrekventovanějším patří např. názvy: Moje první Bible, Příběhy z Bible, Biblické příběhy, Bible pro děti, Moje příběhy z Bible atd.

3.1.5. PARATEXTY

Jak již bylo uvedeno, v dětských Biblích bývají vynechávány mnohé části (i celé knihy) Bible, na druhou stranu jsou oproti Bibli Bible dětské velmi bohaté na různé doplňkové texty, obrázkové a jiné přílohy. Dětské Bible se nesnaží pouze o zprostředkování biblických textů ve zjednodušené formě tak, aby čtenáře seznámily se základními příběhy z Bible, ale velmi často mají za cíl dětského čtenáře poučit a vzdělat a vysvětlit mu termíny, se kterými se nejspíše setkává poprvé, přiblížit mu historické či geografické souvislosti, radí mu, co si zapamatovat, jak nakládat s originálním biblickým textem. „*Nedílnou součástí adaptace (Bible) jsou autorské komentáře, které mají děti připravit pro chápání biblických textů jako textů sakrálních.*“ (Čeňková a kol. 2006: 91)

Mnohé z paratextů mají dětem ukázat, že biblické příběhy nejsou jenom „vymyšlenou pohádkou“, ale že v Bibli nacházíme příběhy, které se udály, že se v ní dočítáme o konkrétních lidech, kteří žili na konkrétním místě v konkrétním čase. Paratexty mohou v dětech podpořit představivost, mohou v nich vyvolat zájem o další studium Bible, až povyroste. Jejich hlavním přínosem dle mého názoru je, že dětem přibližují složitou biblickou látku a vysvětlují jim pro ně neznámé termíny a souvislosti a mnohé zasazují do kontextu.

Zde je výčet paratextů, které se ve vzorku objevily, nejsou samozřejmě vždy součástí každé dětské Bible, a ani se v nich vždycky nevyskytují všechny níže uvedené typy. Někdy je obtížné rozhodnout, zda se jedná „pouze“ o paratext, protože některé z dětských Biblí jsou založeny právě na „věcech okolo“. Když budu za paratext považovat i úvod, mohu konstatovat, že v naprosté většině dětských Biblí se vyskytuje

alespoň nějaký typ paratextu. Pokud budu sledovat pouze ostatní, uvedené dále, mohu konstatovat, že v některých dětských Bibliích se s paratexty nesetkáme, ale že i přesto dětské Bible s nimi převažují.

- Úvod I. - ve kterém je vysvětlováno, co je vlastně Bible, Písmo Svaté. V úvodech k dětským Bibliím se děti většinou dozvědí, že Bible je kniha knih, že ji sepsalo mnoho autorů a že vznikala velmi dlouho, že je to spíše taková knihovna. Také, že se jí mají řídit a brát si v ní ponaučení pro život. Úvodní informace ovšem nezachází do žádných detailů.

- Úvod II. - ke knize samotné. Typický úvod knih, který píší autoři a radí v něm, jak s danou dětskou Biblií pracovat, či ve kterém popisují okolnosti vzniku knihy.

- Tabulky - na začátku knih. Je možné do nich vepsat, komu patří, kdy ji dostal, od koho je, může být i prostorem pro zapsání „rodokmenu“ dítěte.

- Rejstříky

- jmenné - kdo je kdo v biblických příbězích- většinou zde lze dohledat, v jakém příběhu, případně biblické knize, či kapitole dětské Bible se s postavou setkáme, čím je zajímavá a proč je důležitá pro zapamatování.

- rejstříky pojmů - vysvětlující některé z termínů, které mohou být pro děti neznámé.

- rejstříky tematické – v nichž lze dohledat v dětské Bibli příběh podle tématu.

- Texty - které jsou citacemi biblických textů, které by dítě mělo znát jako je například modlitba Páně, nebo citace, které jsou vyňaty z jiné knihy Bible a jsou zařazeny proto, aby podtrhly význam daného textu či ho uvedly do širšího kontextu, také proto, že je autor považuje za velmi důležité a chce je dětskému čtenáři přiblížit už v nízkém věku, nebo naopak jenom proto, aby oživily vyprávění.

- Vysvětlivky slov, kterým by děti nemusely rozumět. Bývají přímo v textu nebo v tabulkách kolem textu či pod ním, kde si je může čtenář přečíst přímo a nemusí je hledat v rejstřících.

· Komentáře, které vysvětlují slova, názvy či zasvěcují čtenáře do kontextu, např. kdy a proč se daná událost odehrála. Nejsou tak stručné jako vysvětlivky nebo rejstříky.

· Seznamy všech biblických knih i s jejich zkratkami.

· Modlitby - dítěti je ukázáno, za co se může nebo má modlit: např.: „*Milý Bože, pomáhej mi, abych neměl strach, když mě potká něco zlého*“ u příběhu „*David a obr*“ z dětské Bible „*Dětem na dobrou noc*“³¹. Modlitby se odvíjejí od daného příběhu, navazují na něj, dítě se může pomodlit za nějakou věc, která pro něj měla z příběhu vyplnout.

· Otázky - které navazují na znění textu. Jsou směřovány na dítě, které si příběh přečetlo nebo vyslechlo. Pomocí otázek se dítě ještě jednou k textu vrátí, je nuceno k tomu, aby se nad ním samo zamyslelo a také si ho vztáhlo na svůj život: např. u příběhu Davida a Bat-šeby: „*Miluje tě Bůh, i když uděláš něco špatného?*“ z dětské Bible „*Moje první Bible*“³². Otázky vtahují dítě do příběhu, nutí ho k zamyšlení, ale je zde, myslím, nutná přítomnost starší osoby, která může korigovat a do určité míry „kontrolovat“ odpovědi dítěte.

· V jedné dětské Bibli i část projevu papeže Benedikta XVI. o úkolu předávání víry v rodině (z vigilií z roku 2006).

3.1.6. ILUSTRACE

Ilustrace jsou nedílnou součástí dětských Biblí, která je tím, čím se dětské Bible na první pohled liší od Bible samotné. Podle Jaqueline S. du Toit nejsou pouze vizuálním doplněním textů, ale spolu s textem tvoří jeden celek – především proto, že děti ne-čtenáři během toho, kdy jim dospělý čte text, mohou sledovat především ilustrace, jež jsou jediným spojením mezi textem a cílovým „čtenářem“ (dítětem).

Ilustrace se v dětských Biblích objevují v různých formátech, velikostech, typech a provedeních a kombinacích typů. Jsou většinou barevné, i když se někdy objevují také černobílé. Většinou jsou kvalitní, podle mého názoru hezké a vizuálně podporují popisovaný příběh.

---

³¹ Jeffsová S. 2001.

³² Taylor K.N. 2003.

Ilustrace se objevují v těchto formách:

- ilustrace je téměř přes celou stranu a textu zde není mnoho. Tyto knihy jsou určeny pro nejmenší děti, které neumějí číst a ilustrace jsou tak základem celé dětské Bible.
- ilustrace různých velikostí, které jsou rozmístěné kolem textů, jejichž znění podporují.
- ilustrace je na jednu stranu, text je na druhé straně – také se vzájemně prolínají.
- ilustrace jsou pod textem jako pozadí. Také určitým způsobem podporují text, ale tím, že jsou jakýmsi podkladem textu, nejsou tolik výrazné a pravděpodobně nejsou považovány za stejně důležité, jako text.
- ilustrace je na jedné polovině strany, na druhé polovině je text
- jako omalovánky, které se děti samy vybarví – tento typ dětské Bible je velmi interaktivní, dítě s ilustracemi samo pracuje, samo určuje, jako podobu budou mít.
- malé obrázky, které lemují okraje. Bývají na nich zobrazeny motivy z příběhu (např. u příběhu David a Goliáš na nich bude nakreslen Davidův prak atd.).
- iniciály, které ovšem s obsahem textu nijak nesouvisí.
- fotografie, které slouží k tomu, aby si čtenář uměl představit místa, kde se odehrály biblické události (např. u příběhu, který vypráví o putování Izraelců pouští je fotografie pouště jako názorný příklad).
- mapy sloužící k tomu, aby si dítě mohlo snáze představit, kde se příběh odehrává. V dětských Biblích tak najdeme mapy země Izraelců, Kenaanu, biblických území v době Starého zákona, Pavlových cest, starověkého světa, Abrahamova putování, putování Izraele pouští, rozdělení zaslíbené země, Palestiny v době římského impéria a další.
- časové osy - sloužící k utvoření představy o období, o kterém se píše – kdy se daná událost odehrála nebo jak dlouho trvala.

Paratexty i ilustrace se v dětských Biblích objevují v různých, výše uvedených, formách. Ne v každé dětské Bibli samozřejmě najdeme všechny z nich, liší se podle toho, jaký charakter kniha má (např. je spíše encyklopedií nebo obrázkovou Biblií) a také podle toho, jakému (kolikaletému) čtenáři je určena.

3.2. KONKRÉTNÍ DĚTSKÉ BIBLE

V následující části této práce se věnuji analýze příběhů o Davidovi a Bat-šbě, tomu, jak jsou adaptovány v jednotlivých dětských Biblích. Pro větší přehlednost jsem je rozdělila do tří skupin. V první skupině jsou popsány dětské Bible, ve kterých příběh vůbec není, ve druhé skupině jsou zařazeny ty, ve kterých je příběh adaptován, ale ne samostatně, a do poslední skupiny jsem zařadila dětské Bible s příběhy, které jsou adaptovány samostatně (tzn. jsou označeny vlastním nadpisem).

Jsem si vědoma toho, že jsem vzorek mohla rozdělit na základě jiných kritérií, např. podle délky příběhů, podle toho, jak se v příbězích objevují či neobjevují jednotlivé klíčové momenty příběhu, podle data vydání a sledovat, jestli v později vydaných přibývá detailů, či podle věku čtenáře atd. Já jsem si přesto vybrala rozdělení, jak jsem popsala výše, protože jsem si tím vymezila jasné hranice, kam který příběh zařadit (což by např. při dělení podle věku čtenáře bylo komplikované vzhledem k tomu, že věk čtenáře, kterému je kniha určena, nebývá nikde uváděn) a také proto, že to pro mě bylo poměrně nekomplikované a přesto funkční.

Veškeré popisy a závěry, které zde uvádím, se vztahují pouze k příběhům z dětských Biblí, které jsem zařadila do výzkumného vzorku a nelze je tedy generalizovat na dětské Bible obecně.

I. Dětské Bible, ve kterých se příběh o Davidovi a Bat-šbě neobjevuje

Ve sledovaném vzorku dětských Biblí se objevilo šestnáct dětských Biblí (to znamená téměř polovina), v nichž příběh o Davidovi a Bat-šbě vůbec není. Jelikož jsem v rámci této práce nevedla žádné rozhovory se samotnými autory dětských Biblí, mohu o důvodech, kvůli kterým příběh o Davidovi a Bat-šbě vynechávají, jen spekulovat (uvedeny jsou níže).

Dětské Bible, ve kterých příběh o Davidovi a Bat-šebě není, lze rozdělit do tří menších skupin dle charakteru dětské Bible:

1.1. Dětská Bible jako encyklopedie

Jedná se o čtyři dětské Bible: 1) Bible v otázkách³³; 2) Kauza Stvořitel pro děti³⁴; 3) Lidé Bible, život a zvyky³⁵ a 4) Nad Biblií bez nudy³⁶. Každá z nich se od ostatních odlišuje, nicméně mají společné to, že už na první pohled nevypadají jako „klasické“ dětské Bible.

Jejich podstatou je:

ad 1) kladení otázek a dávání odpovědí na ně. Zde se v rámci odpovědi na jednu otázku čtenář dozví více informací a podrobností. Přesto tyto informace netvoří kompaktní celek a nepodávají čtenáři vyčerpávající převyprávění biblického příběhu. Tuto knihu považují spíše za pomůcku užitečnou poté, co je dítě seznámeno s příběhem z Bible, jako knihu s „kontrolními otázkami“.

ad 2) porovnávání událostí popsaných v Bibli s vědeckými argumenty (např. o stvoření) - v textu autoři uvádějí různé vědecké poznatky o počátku vesmíru a života a porovnávají je s biblickými vysvětleními. Autoři argumentují tak, aby nakonec došli k tomu, že za stvořením stojí skutečně Stvořitel, Bůh, který i nadále řídí celý svět. Témata, která jsou probírána, jsou založena na otázkách typu: „*Je Bible v rozporu s tvou učebnicí přírodopisu?*“ nebo „*Existují pro stvoření nějaké důkazy?*“. (Strobel, Suggs 2007)

ad 3) poskytování informací o tom, jakým způsobem žili lidé, o kterých se píše v Bibli – například kde bydleli, co jedli, čím se živili, jak se oblékali, jak vypadala města, jaké bylo vybavení domů, jak vypadaly chrámy, jaké se slavily svátky, či jakým způsobem se tehdy válčilo.

---

³³ Wrightová S.A. 2008.

³⁴ Strobel L., Suggs S. 2007.

³⁵ Gastaldiová S., Musattiová C. 2008 .

³⁶ Smale I. 2004.

Tato publikace je vhodná k pochopení kontextu a dohledání informací o „reáliích“. Například poté, co se čtenář podívá na obrázek domů bez střech, které se stavěly v Izraeli, může si snadněji představit, jak je možné, že David viděl na střeše domu koupající se Bat-šebu. V knize je totiž vysvětleno, že střecha v té době sloužila jako část obytného prostoru, ve které se odehrávala velká část života lidí.

ad 4) vyprávění o různých tématech. Kniha je určena pro celou rodinu – rodina se má sejít a společně se zabývat daným tématem. Témata jsou rozpracována tak, že je nejprve řečeno, kolikrát se téma objevuje v Bibli, pak je zařazen verš, ve kterém se slovo objevuje, dále je vysvětleno, co vůbec znamená (historicky, biologicky atd.), potom je vyloženo z biblického pohledu, následuje oddíl: „*Co to znamená pro nás*“, pak následuje návod na hru, kterou si mají všichni společně zahrát a úplně na konec je zařazena modlitba.

Možné důvody pro nezařazení příběhu o Davidovi a Bat-šebě jsou podle mého názoru takové, že tyto publikace nemají jako hlavní cíl převyprávění příběhů z Bible, ale spíše jen heslovitě seznámit čtenáře s vybranými tématy, termíny a odpovídat na otázky, které si čtenář Bible může klást. Domnívám se, že plní spíše doplňkovou funkci, nadstavbu pro ty čtenáře, kteří už s Bibli v nějaké formě přišli do kontaktu.

1.2. Dětská Bible založená na ilustracích

Takové jsou ve vzorku dvě dětské Bible: Biblické dějiny pro nejmenší³⁷ a Biblické příběhy, Ježíš a jeho přátelé, posuvné obrázky³⁸.

V první z nich jsou obrázky pouze černobílé a děti mají možnost si je samy vybarvit. Tyto obrázky jsou velice jednoduché, schematické a nepřiliš velké. Výhodou je to, že si je děti vybarvují a samy se tak podílejí na tom, jak bude „jejich kniha“ vypadat. Texty, pokud obrázky vůbec doprovází, jsou také velice krátké a jednoduché, psané psacím písmem (což je v mém vzorku jakási „rarita“).

Druhá dětská Bible je zajímavá tím, že má pouze deset stran a na nich pět příběhů z Nového zákona, zpracovaných tak, že na levé straně je text, který popisuje nějakou událost z Ježíšova života. Text je ale rozdělený na dvě části, nejprve se přečte

---

³⁷ Pulec K. 1990.

³⁸ Dowley T. 2008.

první odstavec související s prvním obrázkem a před tím, než se začne číst druhý odstavec, zatáhne se za obrázek a ten se změní.

Možné důvody pro nezařazení příběhu o Davidovi a Bat-šebě jsou zde dle mého názoru ty, že tyto dětské Bible mají sloužit nejmenším dětem, které ještě neumějí číst, a které jsou schopné vnímat spíše obrázky, než texty. Tím, že je důraz položen na ilustrace a tím, že obě z nich jsou velice krátké, je nezařazení příběhu o Davidovi a Bat-šebě poměrně pochopitelné. Krom toho, Biblické příběhy, posuvné obrázky jsou adaptací pěti příběhů pouze z Nového zákona.

1.3. Dětská Bible „klasická“, založená na vyprávění

Jedná se o deset dětských Biblí: Bible v obrázcích³⁹; Biblické příběhy⁴⁰; Biblické příběhy pro děti⁴¹; Dětem na dobrou noc⁴²; Dětská ilustrovaná Bible⁴³; Dobrá zpráva pro každého⁴⁴; Ilustrovaná Bible, Příběhy Starého a Nového zákona⁴⁵; Moje nejmilejší bible⁴⁶; Moje první Bible⁴⁷ a Život Pána Ježíš Krista⁴⁸. V těchto dětských Biblích najdeme texty různé délky společně s různě zpracovanými barevnými ilustracemi.

Ve třech z nich⁴⁹ se neobjevuje vůbec žádné vyprávění o Davidovi, v ostatních sedmi o něm alespoň nějaká zmínka je – obvykle v kapitolách, které nesou název např.: „Pasáček David“, „Král David“ a „David a Goliáš“ atd. Po nich téměř ve všech případech následují příběhy o králi Šalomounovi, nástupci Davida, pojmenovány jsou většinou „Král Šalomoun“, „Moudrý král Šalomoun“, či pouze „Šalomoun“.

Pokud se o Davidovi v těchto dětských Biblích píše, je zobrazen hodně pozitivně: poráží Goliáše, skvěle vládne, přenáší do Jeruzaléma schránu smlouvy,

---

³⁹ Davidová J. 2008.

⁴⁰ Huntová P.J. 1996.

⁴¹ Hoffmanová M. 2001.

⁴² Jeffsová S. 2001.

⁴³ Ameryová H. 2004.

⁴⁴ Muhrová M. 2003.

⁴⁵ Ilustrovaná Bible, Příběhy Starého a Nového zákona 2000.

⁴⁶ Brock N. 1993.

⁴⁷ Laneová L. 2008.

⁴⁸ Volák J. 1990.

⁴⁹ Jedná se o adaptace pouze Nového zákona nebo o poměrně krátké knihy se sedmi, resp. devatenácti příběhy ze Starého zákona.

skládá žalmy a hlavně na slovo poslouchá Hospodina. Nejfrekventovanějším převyprávěním je v nich příběh o Davidovi a Goliášovi. Mám za to, že takovýto obraz Davida budí úplně jiný dojem, než když se přidá také vyprávění o jeho hříchu. Pouze pozitivně ukázaný David vypadá jako ideál, dokonalý člověk, jehož příklad bychom měli následovat, snažit se být tak dobří jako on (zatímco při zařazení vyprávění o hříchu je David coby příklad, který bychom měli následovat, méně přesvědčivý).

1.4. Shrnutí

Celkově tyto dětské Bible nebyvají nijak rozsáhlé ani co do počtu stran ani co do počtu příběhů. Počet stran se pohybuje mezi deseti a třemi sty devadesáti osmi, přičemž dětské Bible delší než dvě stě stran jsou jenom tři, ostatních třináct je v délce do dvou set stran. Počet příběhů ze Starého zákona se pohybuje v rozmezí od nuly (u adaptací pouze Nového zákona) do padesáti devíti.

Věk dětí, které by mohly jednotlivé dětské Bible číst, jsem odhadla na základě ilustrací (jejich jednoduchosti) a textů (délky různých příběhů, používání vět jednoduchých nebo rozvitých) tak, že čtyři dětské Bible by mohly číst děti od tří let, čtyři děti starší pěti let a tři z nich děti starší než sedm let, tři děti nad osm let a dvě děti desetileté. Chtěla bych zde upozornit na to, že co se týče věků čtenářů, jedná se o můj odhad, o kterém vím, že nemusí být správný, nicméně se domnívám, že pro tuto bakalářskou práci je alespoň takovýto odhad důležitý. Na přebalech dětských Biblí se tento údaj (pro mě překvapivě) v naprosté většině případů vůbec neobjevuje.

Mám za to, že výše uvedené informace by mohly sloužit také jako důvody pro to, proč se v nich neobjevuje příběh o Davidovi a Bat-šebě.

Podle mého názoru by důvodů mohlo být sedm:

1) sledované dětské Bible byly celkově poměrně krátké a ani počet příběhů ze Starého zákona nebyl nijak vysoký. Důvodem pro vynechání příběhu by mohlo být to, že se autor rozhodl pro vyprávění jiných příběhů místo tohoto – čtenáře s postavou krále Davida seznámí v jiných příbězích, ale nepřevypráví celou historii o něm, protože na, řekněme, dvou stech stranách knihy na to nemá prostor.

2) možná snaha autora ukázat postavu krále Davida jen v pozitivním světle.

- 3) je možné, že se autor nechce tomuto tématu věnovat, protože se mu jeví jako příliš choulostivé na to, aby o něm psal pro děti (mám zde na mysli téma nevěry) a radši se mu „vyhne“.
- 4) ve většině případů jsou čtenáři (dle mého odhadu) nízkého věku a téma nevěry a hříchu by nejspíš vůbec nepochopili, což mohlo vést autory k rozhodnutí tento příběh nezařadit.
- 5) je možné, že autor necítí potřebu dítě moralizovat a vychovávat a nepovažuje za nutné tento příběh zařadit jako příklad, pomocí kterého by poukazoval na něco špatného (k tomu si může vybrat jiný příběh).
- 6) možná nepřitažlivost vyprávění v porovnání např. s vyprávěním o potopě světa, které bývá součástí většiny dětských Biblí celkově.
- 7) nezařazení příběhu může také vyplývat z charakteru samotné dětské Bible – pokud se jedná o encyklopedii nebo o Bibli založenou na ilustracích, nelze vyprávění příběhů očekávat.

II. Dětské Bible, ve kterých je příběh o Davidovi a Bat-šebě v rámci vyprávění o králi Davidovi a není označen vlastním nadpisem

Do této kategorie jsem zařadila osm dětských Biblí ze vzorku: ABC Bible⁵⁰, Ilustrovaná Bible pro děti⁵¹, Katedrála moudrého písaře; Biblické příběhy pro malé i větší děti⁵², Moje ilustrovaná Bible⁵³, Moje první Bible⁵⁴, Moje první Bible⁵⁵, Příběhy, na které svítilo slunce⁵⁶, Vyprávěj mi o Ježíši⁵⁷. Ve všech těchto dětských Biblích je téma Davidovy nevěry tematizováno⁵⁸.

---

⁵⁰ Beaumont M. 2007.

⁵¹ Krzyzewski P. 2003.

⁵² Mastrandrea T., Perego G. 2006.

⁵³ Krzyzewski P. 2004.

⁵⁴ Taylor K. 2003.

⁵⁵ Moje první Bible 2004.

⁵⁶ Petiška E. 1967.

⁵⁷ Hrdlička J. 2006.

⁵⁸ Poznámka: příběhy převyprávěné Krzyzewskym jsou totožné, nacházejí se ale v dětských Biblích s různými názvy, proto jsem je obě ponechala ve vzorku a započítávala každou z nich jednotlivě.

Nejkratší zmínky najdeme v knize „*Vyprávěj mi o Ježíši*“⁵⁹, která příběh nekonkretizuje a shrnuje jej do dvou vět: „*Přesto najdeme i v životě Davidově temná místa hříchu. I David si pak prožíval chvíle bolestného pokání.*“ (Hrdlička 2006: 57) Z důvodu, že je příběh maximálně zestručněný a nenese žádnou konkrétní informaci, ve zobecněních a hodnoceních příběhů, která budou uvedena níže, nefiguruje. V ostatních dětských Bibliích je tento příběh vyprávěn v rozmezí od jednoho odstavce po příběh adaptovaný na dvou stranách dětské Bible.

Ani tyto dětské Bible nejsou celkově příliš rozsáhlé, čtyři ze vzorku jsou dlouhé do dvou set stran, dvě do tří set a dvě do čtyř set stran. Mezi počtem stran knihy a délkou příběhu o Davidovi a Bat-šebě ovšem není přímá úměra.

Celkový počet adaptovaných příběhů ze Starého zákona se pohybuje v rozmezí od dvaceti šesti do sedmdesáti jednoho příběhu (sedmdesát jeden je „extrém“, v ostatních se číslo pohybuje kolem třiceti), přičemž ve většině případů je příběhů ze Starého zákona méně než z Nového, a přesto se vyprávění o Davidovi a Bat-šebě do knih „vešlo“.

Věk čtenářů jsem odhadovala mezi čtyřmi (dvě dětské Bible) a jedenácti lety, celkově se jedná o texty spíše pro vyšší věk na této škále. Zde mohu konstatovat, že texty, které jsou pro nižší věkovou kategorii, jsou jednodušší, méně podrobné, je v nich použito odlišných slov než v příbězích pro starší čtenáře. Jako příklad „krátkého textu“ uvádím příběh z knihy *Moje první Bible*⁶⁰ Kennetha Taylora:

„Jednou uviděl král David překrásnou mladou ženu. Právě se koupala v bazénku u jeho paláce. David chtěl tuto ženu pro sebe, proto udělal strašnou věc. Řekl svým lidem, aby nechali manžela té ženy zabít v boji. Bůh se rozzlobil a Davida potrestal. Bůh Davida nepřestal ani potom milovat.“ (Taylor K. 2003: 100)

Adaptované příběhy se ve většině případů omezily na vyprávění, ačkoli v Bibli se podstatná část příběhu odehrává pomocí přímé řeči. Tohoto prostředku vypravěči dětských Bibli spíše šetří.

---

⁵⁹ Hrdlička J. 2006.

⁶⁰ Taylor K. 2003.

V následující části mé práce sleduji to, jak je příběh adaptován v dětských Biblích, jaké jeho části se objevují ve většině textů a jakými slovy je příběh vyprávěn. Vysledované informace řadím podle toho, jak jsou uspořádány v dětských Biblích: příběh většinou začíná hodnocením Davidova činu, pokračuje zmínkou o Bat-šebě, dále o tom, jak se David zbavil Uriáše a jaký za to přišel trest. Příchod proroka Nátana a jeho příběh o ovečce se v těchto příbězích příliš často neadaptuje.

Toto rozdělení příběhu na určitá témata jsem použila také níže, v kapitole o dětských Biblích, ve kterých je příběh převyprávěn samostatně. Některá témata se opakují, další ještě přibývají s tím, jak jsou adaptované příběhy podrobnější (ty jsem popsala níže, v následující kapitole). Témata, která se opakují, jsem komentovala tak, že podrobnější komentář je u té skupiny, u které se adaptace více odlišuje od Bible. V případě, že se informace v dětských Biblích obou skupin opakují, nebo v případě, že jsem téma podrobněji rozebrala již někde výše, snažím se o to, abych se příliš neopakovala, nepřidávám tedy znovu stejné komentáře a pouze konstatuji, že v příbězích je daná pasáž také adaptována.

II.1. Téma hříchu

Ač se Bible k definování hříchu a hodnocení Davida příliš nevyjadřuje⁶¹, ve všech dětských Biblích naopak tento příběh začíná větou⁶², která uvádí příběh „na pravou míru“. Čtenář má již od začátku příběh chápat jako příběh o hříchu, o něčem zlém, ale z čeho si může vzít poučení. V Bibli je Davidovo chování jako hřích zhodnoceno až ve dvacátém sedmém verši a to nepřímo větou: „*Ale v očích Hospodinových bylo zlé, co David spáchal.*“ (1. Samuelova 11, 27) Bible samotná čtenáři v konkrétním příběhu neřekne: „David spáchal hřích a teď si přečti jaký“, ani ho celkově neshrnuje a neřekne: „Vidíš, to byla špatnost, ty nic takového nedělej!“, ale naopak je to čtenář, který musí z biblických metafor pochopit „o co se jedná“⁶³. Narozdíl od Bible se ale vyprávění v dětských Biblích chová již jako interpretace, autoři čtenářům podávají vysvětlení a Davidův čin hodnotí na začátku příběhu a dítě již na začátku chápe, že to, co bude poslouchat, bude vyprávění např. o: „*hříchu*“, „*strašné*

---

⁶¹ Více o tématu hříchu v Bibli viz Úvod.

⁶² Pouze ve třech dětských Biblích je úvod širší a příběh začíná kladným hodnocením Davidovy vlády.

⁶³ Např. díky tomu, že čte Bibli v kontextu a zná jednotlivé body Desatera (k tomu jsem již citovala Feeho a Stuarta v teoretické části této práce).

věci“, „těžkém provinění“, „chybě“, „nespravedlnosti“, „temném místě hříchu“, „menším uklouznutí“ nebo o tom, že „David hřešil“ či „nebyl dokonalý“. Po tomto úvodu vyprávění pokračuje povídáním o Bat-šebě.

II.2. Bat-šeba

Ve většině dětských Biblií je Bat-šeba alespoň zmíněna (i když jednou ani není pojmenována a mluví se o ní jako o „*překrásné mladé ženě*“ (Taylor K. 2003: 100)).

Kratší příběhy se omezují na konstatování, že „*David se zamiloval do dívky jménem Bat-šeba, která byla velmi krásná*“ (např. Mastrandrea T., Perego G. 2006: 43) nebo „*kteřá se mu líbila*“ (Petiška 1967: 204), většinou je ale zmíněno, že byla vdaná. Více se adaptace o cizoložství nerozepisují a nepodávají o Bat-šebě žádné další informace.

Delší z příběhů obsahují více detailů. Tato pasáž začíná stejně jako v Bibli tím, že se David procházel a uviděl krásnou ženu (v Bibli: „*Byla to žena velmi půvabného vzhledu.*“ (2. Samuelova 11, 2)), která byla vdaná. Pouze ve třech případech jde o ženu, která se koupala, rozhodně není vysvětleno, proč se koupala, což je pro příběh důležité (omývala se od nečistoty po menstruaci). V jedné dětské Bibli se dokonce „*koupala v bazénku u jeho paláce*“, což mě osobě evokuje spíše plavání v bazénu pro zábavu než rituální omývání.

V delších příbězích se objevuje i to, že David nařídil, aby mu Bat-šebu přivedli, že s ním nějaký čas žila a pak odešla zpět domů. Později mu poslala dopis, že je těhotná: „*Jsem těhotná a dítě, které nosím ve svém lůně, je tvé*“ (Krzyzewski P. 2004: 85).

Téma cizoložství je ve všech příbězích vynecháno, jako by ani neexistovalo. V několika případech je zmínka o tom, že David pozval Bat-šebu k sobě do paláce, nebo že ji chtěl mít jenom sám pro sebe, ale to podle mého názoru vůbec nic neříká. Není mi potom jasné, co má být Davidovým hříchem? Asi to, že David dal z čisté lásky k Bat-šebě zabít jejího manžela? To je sice hrozný čin, ale byl přeci až následkem předchozích událostí.

II.3. Urijáš

Až na jeden případ je ve všech dětských Bibliích nějak popsán Davidův úskok, jeho plán, že Urijáš musí být zabit. David to buď nařídí „svým lidem“ případně „veliteli“, v jednom případě posílá list s nařízením. Jenom v jednom příběhu je tak jako

v Bibli⁶⁴ Uriáš povolán z boje do Jeruzaléma, aby na něj David mohl tlačit, aby „navštívil“ Bat-šebu a „aby to vypadalo, že otcem dítěte je on“ (Beaumont M. 2007: 44). Ani v jednom případě ale není do vyprávění zahrnuta informace, že to byl Urijáš sám, kdo nesl dopis s rozkazem, že má být zabit.

Ve všech příbězích je ale informace o tom, že Urijáš byl zabit a to na rozkaz krále Davida. V některých textech ovšem není Urijášovo jméno zmíněno a mluví se o něm jako o „manželovi Bat-šeby“. Poté, co se David zbavil Urijáše, a poté, co uplynula doba smutku, mohl si vzít Bat-šebu za ženu.

II.4. Dítě, které se narodilo

V některých textech se o smrti narozeného dítěte Davida a Bat-šeby vůbec nemluví, v některých je jenom naznačeno, že David byl za své provinění potrestán, ale nekonkretizuje se, např.: „*Bůh se rozzlobil a Davida potrestal*“ (Taylor K. 2003: 101). O jaký šlo trest, se zde čtenář nedozví. O mrtvém dítěti se zmiňují pouze tři dětské Bible:

1) „*I vstoupila smrt do Davidova domu a vzal mu synka, po němž tak dlouho toužil*“ (Petiška E. 1967: 204) K čemuž bych ráda podotkla, že věta, že David po onom dítěti toužil, se v biblickém textu rozhodně nevyskytuje.

2) a 3) „*„...„Ale syn, kterého porodí Batšeba, zemře.“ Brzy po narození dítě těžce onemocnělo. David prosil Boha o zdraví pro ně – postil se, noci trávil na modlitbách, vleže, na zemi. Ale chlapec zemřel.*“ (Krzyszewski P. 2003 resp. 2004: 141 resp. 85)

Některé texty končí už v tomto místě, jejich závěrem je buď informace o tom, co se později odehrávalo v Davidově rodině (citace 1 a 2); jak se David změnil (citace 3) a o tom, že Bůh Davidovi nakonec odpustil (citace 4).

1) „*Toto těžké provinění přineslo Davidově rodině mnohé neštěstí, i když svého hříchu upřímně litoval; jeho syn Absolom se proti němu vzbouřil a byl usmrcen.*“ (Mastrandrea T., Perego G. 2006: 43)

---

⁶⁴ 2. Samuelova 11,6.

2) „*Jahve to vše viděl a velmi se na Davida rozhněval. Seslal na něho trest v podobě synů. I vstoupila smrt do Davidova domu a vzala mu synka, po němž tak dlouho toužil. A syn Absolón, který se dožil mužného věku, způsobil Davidovi mnoho utrpení.*“ (Petiška E. 1967: 204)

3) Bůh jako trest určil, že chrám bude stavět až Šalomoun. „*Sám a mrzutý začal David kreslit plány chrámu a skládat hudbu, určenou k oslavě Boží. Později si David Bat-šebu vzal a jeho království zůstalo silné, i když obtíže jen tak nezmizely.*“ (Moje první Bible 2004: 171)

4) „*Bůh Davida nepřestal ale ani potom milovat.*“ (Taylor K. 2003: 101) V tomto případě je ještě pod textem připojená otázka k zamyšlení: „*Miluje tě Bůh, i když uděláš něco špatného?*“ Myslím si, že tato věta i otázka k textu je poměrně důležitá, přestože v Bibli jim podobné nenajdeme. Dítěti je jasně řečeno, že i když něco udělá a přijde za to trest, nakonec mu může být odpuštěno.

II.5. Tři příběhy ještě pokračují PODOBENSTVÍM O OVEČCE:

To je jednou označeno jako „podobenství“, dvakrát jako „bajka“. Podobenství je převyprávěno pouze v textech Piotra Krzyzewského⁶⁵ a to oproti Bibli sice zjednodušeně, ale tak, že hlavní myšlenka podobenství je zachována. Ve třetím textu⁶⁶ podobenství převyprávěné není, jenom je v něm zmínka o tom, že: „*Bůh k Davidovi poslal proroka Nátana, který ho pomocí podobenství snadno usvědčil z hříchu*“. Za tuto větu je alespoň přidán odkaz na příslušné verše v Bibli, takže není problém si je eventuelně dohledat.

Hrdličková *Vyprávěj mi o Ježíši* se o Davidově hříchu zmiňuje, jak jsem již uvedla, velice stručně, o žádném závěru příběhu zde ani nelze mluvit.

II.6. Shrnutí

Adaptace příběhu o Davidovi a Bat-šebě v analyzovaných osmi dětských Bibliích nejsou rozpracovány nijak podrobně. Většinou je zachována základní kostra příběhu, ale mnohé detaily jsou opomíjeny. Jedná se o tyto neadaptované pasáže či informace:

---

⁶⁵ Ilustrovaná Bible pro děti, 2003 a Moje ilustrovaná Bible, 2004.

⁶⁶ Beaumont M. 2007.

- často se postavy, krom Davida - Bat-šeba, Urijáš a Jóab, neoznačují jménem.
- nikde není adaptován první verš, který konstatuje, že David poslal armádu do boje, ale sám zůstal v Jeruzalémě.
- nikde není přímo řečeno, že David s Bat-šebou spal (v Bibli: *Ona k němu přišla a on s ní spal, očistila se totiž od své nečistoty.*⁶⁷), pouze Beaumont naznačuje: „*Jako všechny podobné hříchy i tento začal „menším uklouznutím“.*“ (Beaumont M. 2007: 44).
- jenom v jedné adaptaci je Urijáš zavolán z boje zpět do Jeruzaléma.
- tím pádem mizí také pasáž o tom, jak ho David přemlouvá, aby vešel k Bat-šebě a potom se tedy nemůže objevit ani informace o tom, že Urijáš nesl list, ve kterém bylo nařízení Jóabovi, že má být zabit.
- ve všech textech je vypuštěna pasáž o poslovi, který přinese Davidovi zprávu o tom, že Urijáš byl zabit.
- příběh většinou končí konstatováním, že David byl potrestán (nebývá řečeno, jak konkrétně) a nemluví se tak ani o dítěti, které muselo zemřít, ani o Nátanovi, který přišel Davidovi připomenout jeho provinění.

Příběhy o Davidovi a Bat-šebě, které jsou součástí vyprávění o králi Davidovi, nejsou ve většině případů rozpracované do přílišných detailů. O to více jsou zařazovány různé poučky, doplnění, vysvětlování a hodnocení, které v Bibli nejsou. Tak dítě nemusí samo hledat významy, které jsou v příběhu „ukryty“, ale dostane již vysvětlení. V tomto případě spolu zřejmě nesouvisí rozsah dětské Bible s rozhodnutím o zařazení příběhu do ní. Příběh je součástí i poměrně krátkých dětských Biblí (nejčastěji jsou dlouhé kolem dvou set stran). Proto mám za to, že se na této části vzorku ukazuje, že délka (resp. krátkost) knihy není rozhodujícím faktorem pro zařazení či nezařazení příběhu o Davidově hříchu tak, jak jsem odvozovala v předcházející části vzorku o dětských Biblích, ve kterých příběh adaptován není.

V mnohých případech je ovšem čtenáři pouze naznačeno, o jaký problém se v příběhu jedná, ale pokud by se chtěl dozvědět nějaké podrobnosti, musel by si najít originální biblický text.

---

⁶⁷ 2. Samuelova 11, 4.

Některé z textů⁶⁸ se mi osobně příliš nelíbily, byly zkrácené natolik, že vůbec nepřinesly žádné informace, nad kterými by se mohl čtenář zamyslet, snad až na informaci, že i dokonalý král David provedl „cosi“ špatného, blíže nespecifikovaného. Na druhou stranu je, myslím, zařazení příběhu důležité pro výchovný moment, neboť již ve velmi krátké adaptaci se ukáže, že ani skvělý král David nebyl člověkem bez chyby.

III. Dětské Bible, ve kterých se příběh o Davidovi a Bat-šebě vyskytuje samostatně a je označen vlastním nadpisem

Do této poslední kategorie jsem zařadila deset dětských Biblí: 366 biblických příběhů pro nejmenší⁶⁹; Bible pro celou rodinu⁷⁰; Bible pro děti⁷¹; Bible pro děti⁷²; Bible, příběhy na každý den⁷³; Biblické příběhy⁷⁴; Dětská Bible, Starý zákon⁷⁵; Příběhy z Bible⁷⁶; Rodinná Bible⁷⁷; Znáš historii? Příběhy ze starověku. Otázky a odpovědi pro zvědavé děti⁷⁸. Vyprávění o Davidovi a Bat-šebě je v těchto dětských Biblích delší a podrobnější než v předchozí skupině.

Příběhy jsou napsány v rozsahu od jedné do tří stran textu. Celková délka dětských Biblí je po jedné do sta a dvou set stran, dvě do tří set, čtyři do čtyř set a dvě do pěti set stran. Až na jeden případ převyšuje počet příběhů ze Starého zákona počet příběhů ze zákona Nového (včetně dvou adaptací pouze Starého zákona). Věk čtenářů jsem v tomto případě odhadovala mezi čtyřmi a deseti lety, spíše se ale jedná o vyšší věkovou hranici mezi sedmi a deseti lety.

V této kategorii se objevila jedna výjimka, odlišující se od ostatních. Jedná se o knihu *Znáš historii? Příběhy ze starověku. Otázky a odpovědi pro zvědavé děti*⁷⁹, ve které je příběh sice vyprávěn pod vlastním nadpisem, resp. otázkou (tudíž jsem ho do

---

⁶⁸ Taylor K.N., Mastrandrea T. a Perego G., Hrdlička J., *Moje první Bible* 2004.

⁶⁹ Chancellor D. 2003.

⁷⁰ Christie- Murray D. 2003.

⁷¹ Kašparovská H. 2006.

⁷² Hadaway B., Atcheson J. 1991.

⁷³ Joslin M. 2008.

⁷⁴ Olbracht I. 1970.

⁷⁵ Boráková A., Matějka J. 1991.

⁷⁶ Pavlát L., Holasová Z. 1991.

⁷⁷ *Moje první Bible* 2004.

⁷⁸ *Znáš historii? Příběhy ze starověku. Otázky a odpovědi pro zvědavé děti.* 2008.

⁷⁹ *Znáš historii? Příběhy ze starověku. Otázky a odpovědi pro zvědavé děti.* 2008.

této kategorie musela na základě svých kritérií zařadit), ale obsahově a délkou se blíží spíše kategorii předchozí. Tato kniha je strukturovaná tak, že je rozdělená do odstavců, z nichž každý je nadepsán otázkou (např. „*Kdo okouzil Davida?*“, „*Jak přišel David k nové manželce?*“, „*Jaké varovné kázání měl prorok Nátan?*“⁸⁰).

Mám za to, že autorův nápad použít systém otázek a odpovědí je zajímavý, nicméně ani v tomto případě⁸¹ se autor nezaměřil na žádné detaily a tím došlo k přílišnému zestručnění příběhů. Navíc autor této dětské Bible místy příliš popustil uzdu své fantazii a čtenáři tvrdí že např.: „...*Betsabé je manželkou vojáka jménem Urijáš. Muž se choval vůči své manželce velmi krutě, ale Bat-šeba ani tak nebyla ochotná manžela opustit. Tu noc však přesto strávila u krále a otěhotněla.*“⁸² nebo „*Potom se stalo, že David světil den soudu a Nátan po něm chtěl, aby ho vyslechl.*“.

Takové informace ovšem v Bibli nenajdeme - o vztahu Urijáše a Bat-šeby se v Bibli nemluví, o tom, jestli Bat-šeba byla nebo nebyla ochotná manžela opustit už vůbec ne a ani o slavení dne soudu Bible nemluví. A protože informací tohoto typu podává autor mnohem víc, nemyslím si, že se jedná o kvalitně zpracovanou adaptaci, jakkoli hezké ilustrace v ní jsou.

Jak jsem již uvedla, následující se týká pouze zbývajících devíti dětských Biblí.

Tato skupina dětských Biblí je ještě nesourodá v tom, že ve čtyřech případech je pod danou kapitolou popsán celý příběh (tzn. včetně Nátanova vyprávění o ovečce, informace o narození Šalomouna, případně je do ní zahrnuta také zmínka o Abšolómovi), a v pěti případech je rozšířen do více kapitol (tzn. v kapitole „David a Bat-šeba“ nebo „Davidův hřích“ se čtenář dozví hlavně to, že David spal s Bat-šebou a poté dal zabít jejího manžela, ale Nátanův příběh a smrt dítěte jsou v další kapitole). Takto je koneckonců vyprávění rozděleno i v současné Bibli, kde se příběhy jmenují „*Davidův pád*“ a „*Davidovo pokání*“. Analýzu těchto dvou skupin příběhů jsem provedla odděleně, protože se tyto dvě skupiny od sebe do určité míry liší (proto se mnohá témata budou opakovat).

U všech dětských Biblí jsou názvy kapitol o Davidovi a Ba-šebě dvojího typu: „*David a Bat-šeba*“ (4x) nebo „*Davidův hřích*“ (5x). Názvy kapitol, ve kterých je

---

⁸⁰ Tamtéž, strana 25.

⁸¹ Poprvé se o tomto typu zmiňuji výše v kapitole „Dětská Bible jako encyklopedie“ této práce, ve které jsem popsala knihu *Bible v otázkách*.

⁸² Tamtéž strana 25.

příběh o ovečce samostatně, jsou různorodější: „*Nátan promlouvá k Davidovi*“, „*Abšalóмова zrada*“, „*Trest za hřích*“, „*Co vyprávěl prorok Nátan*“, „*Davidovo pokání*“. Myslím, že již název kapitoly má čtenáři ukázat, co z příběhu autor akcentuje. Domnívám se také, že když je v názvu kapitoly použito slovo „hřích“, autor již v názvu příběh hodnotí a poukazuje na to, že příběh je především vyprávěním o hříchu.

III.1. PŘÍBĚHY, KTERÉ JSOU CELÉ V JEDNÉ KAPITOLE

Tato kategorie zahrnuje dětské Bible: Bible pro celou rodinu⁸³; Bible pro děti⁸⁴; Biblické příběhy⁸⁵; Příběhy z Bible⁸⁶.

Příběh o Davidovi a Bat-šebě je zde rozepsán na jednu až tři strany a je vyprávěn detailněji než v dětských Biblích popsaných výše. Adaptované příběhy jsou tudíž delší a tak jsem očekávala, že budou také přesněji kopírovat předlohu. Jak ale popisují níže, není tomu vždycky tak.

III.1.1. Vojsko ve válce

Třikrát je v úvodní části vyprávění informace o tom, že David poslal vojsko v čele s Jóabem bojovat proti Amónovcům, ale že sám zůstal v Jeruzalémě. Dva autoři přidávají do vyprávění také důvody, proč zůstal: mohl se spolehnout na svou armádu, a tak do boje už nechodil; bezmezně důvěřoval svým mužům.

III.1.2. Pozitivní hodnocení Davida

Ve třech příbězích je Davidova vláda zhodnocena jako požehnaná, spravedlivá a úspěšná (např. jsou zmíněna jeho mnohá vítězství nad nepřáteli Izraele). David byl král milosrdný, schopný a miloval Hospodina, který mu ve všem žehnal. Ve dvou příbězích je řečeno i to, že získal schránku smlouvy a uložil ji v Jeruzalémě (což je informace z 2. Samuelovy 6). Jedna dětská Bible se tomuto typu hodnocení nevěnuje.

III.1.3. Téma hříchu

Ve třech příbězích je hřích nazván „hřichem“ (v jednom se o hříchu nemluví vůbec, a to ani pomocí opisných termínů, které používali někteří autoři ve výše uvedené kategorii). Uvádím zde citace všech tří případů: „*Ale stejně jako všichni muži, jakkoli*

---

⁸³ Christie- Murray D. 2003.

⁸⁴ Hadaway B., Atcheson J. 1991.

⁸⁵ Olbracht I. 1970.

⁸⁶ Pavlát L., Holasová Z. 1991.

*dobří, přece hřešil.*⁸⁷; „*David tak miloval Hospodina, přec před ním těžce zhřešil.*“⁸⁸; „*Pokoušení ho strhlo, jako když vír stahuje do hlubin svou obět'. Davidova čistá mysl se pošpinila hříchem, jeho ústa hlásající spravedlnost se poskvřnila.*“⁸⁹. Ani jeden z autorů se tak od „termínu“, který používá Bible, neodchýlil. Čin je sice zhodnocen již na začátku příběhu (tím se od Bible liší), ale je označen jako hřích, ne „něco zlého“ atd., jak bylo časté v předchozí části vzorku. Jistý výklad tedy autoři těchto dětských Biblí podávají, nicméně pouze pomocí termínu, jaký známe z Bible.

III.1.4. Bat-šeba

Ve všech dětských Biblích je Bat-šeba nejprve popsána jako krásná a půvabná žena⁹⁰, kterou David zahlédl (jenom jednou je to ale žena, která se koupe – je to ovšem v bazénu, což mi opět nijak neevokuje rituální koupel), když se procházel. Třikrát je – stejně jako v Bibli - zopakován Davidův dotaz ke služebníkům, kdo je ta žena. Ve všech případech se k Davidovi dostane informace, že ta žena je Bat-šeba, žena vojáka Urijáše Chetejského, který je právě v boji.

III.1.5. Bat-šeba v paláci

Jednotlivé adaptace se od sebe liší v tom, jak popisují to, co se odehrálo mezi Davidem a Bat-šebou. Ve dvou případech je uvedeno, že David se do Bat-šeby zamiloval (to v Bibli není), jednou se zamilovala ona do něho (a to má být nejspíš zdůvodněním toho, proč s ním potom spala – podle mého názoru se v tomto případě autor odchýlil od originálu až příliš, v Bibli je Bat-šeba nanejvýš pasivní postavou). Ve dvou případech, stejně jako v Bibli, David rozkázal, aby Bat-šebu k němu přivedli, v jednom případě ji pozval do paláce a v posledním případě se autor této otázky úplně vyhnul a zůstal jenom u toho, že David se do Bat-šeby zamiloval (což ale nijak nevysvětluje následné Bat-šebino těhotenství).

Dva příběhy jsou v této otázce otevřenější a řeknou: „*A tak Betsabe přišla ke králi. A ten se do ní zamiloval a spal s ní.*“⁹¹ a „*Bat-šebě nezbylo než uposlechnout.*“

---

⁸⁷ Christie- Murray D. 2003.

⁸⁸ Olbracht I. 1970.

⁸⁹ Pavlát L., Holasová Z. 1991.

⁹⁰ U Olbrachta je dokonce popsána takto: „*Neboť byla vzezření velmi krásného jako růže sáronská a jako jablko mezi dřívím lesním. Její oči mezi kadeřemi byly jako holubičí a vlasy její jak stáda koz na hoře Galádu. Její zuby se podobaly bílým ovcím, když vycházejí z koupaliště, a její rty provázku z hedvábí červeného, dvakrát barveného*“ (Olbracht I. 1970)

⁹¹ Hadaway B., Atcheson J. 1991.

*Strávila s Davidem noc, jako by s ním byla oddána, a až za svítání opustila královský palác.*⁹² Ve stejných dvou dětských Biblích se nachází adaptace vzkazu Bat-šeby Davidovi o tom, že je těhotná. Tyto dvě dětské Bible adaptují, myslím, tuto pasáž lépe, protože na ni pak navazuje to, že se David – na základě toho, že Bat-šeba otěhotněla – rozhodl povolat Urijáše zpět z boje.

Jiné dvě dětské Bible čtenáři poskytují nepřesné informace, když mu tvrdí, že: *„Zkrátka se do Bat-šeby tak zamiloval, že by udělal cokoli, i zločin, aby ji získal za manželku.“* (Christie- Murray D. 2003: 115) a v druhém případě: *„...a když se s ní seznámil, zalíbila se mu ještě více a ještě silněji toužil mít ji za manželku.“* (Olbracht I. 1970: 133). Zde se úplně vytratil problém, který je pro tento příběh důležitý – téma cizoložství. Nátanovo napomínání krále se tím pádem omezí na kárání za vraždu Urijáše a ke druhému hříchu se nijak nevztáhne, čtenář si nemá odkud odvodit, že se v originálním textu řeší také (a já mám za to, že hlavně) toto téma.

III.1.6. Urijáš

Dvě dětské Bible adaptují i tu část příběhu, ve které David rozkázal, aby Urijáš přišel zpět do Jeruzaléma. David chtěl, aby se Urijáš vyspal se svou ženou, a aby to vypadalo, že otcem dítěte je on. Když Urijáš přijel, David předstíral, že se ho chce zeptat, jak probíhají boje, ale ve skutečnosti se ho snažil „vlákat“ do jeho domu, k manželce. Urijáš, ani když byl druhý den opilý, Davidovu naléhání nepodleh a domů nešel, protože chtěl být loajální vůči ostatním vojákům, kteří trpěli nepohodlím v bitevním poli.

Ve všech čtyřech příbězích – ať už byl Urijáš pozván do Jeruzaléma, nebo ne – je správně adaptováno vyprávění o tom, že David poslal Jóabovi dopis, v němž nařizoval, aby Urijáše poslal do nejtěžších bojů, ve kterých má být zabit (ale jen ve dvou příbězích je řečeno, že sám Urijáš nesl onen dopis Jóabovi). Pouze jedna dětská Bible se zmiňuje o tom, že Jóab poslal k Davidovi posla se zprávou o Urijášově smrti.

III.1.7. Po smrti Urijáše

Ve všech vyprávěních je zmíněno, že Bat-šeba oplakávala smrt svého muže a když doba smutku pominula, David si ji vzal za ženu. Krom jednoho je všude řečeno, že se jim narodil syn (v jednom vyprávění dokonce: *„...porodila syna, plod Davidova hříchu“* (Pavlát L., Holasová Z. 1991: 143)).

---

⁹² Pavlát L., Holasová Z. 1991.

V adaptaci Pavláta a Holasové⁹³ najdeme pasáž, která se v Bibli vůbec nenachází a podle mého názoru ani z biblického textu nijak nevyplývá: „*Lidé (...) .myslili, že otcem chlapce je Urijáš. Litovali dítě, že spatřilo světlo světa až po jeho smrti, a chválili šlechetnost Davida, který se ujal nešťastné vdovy.*“ Tuto část autoři oproti Bibli rozšířili, protože se pravděpodobně snažili ukázat kontrast mezi tím, že lidi lze oklamat, ale Boha ne („*Boha však David oklamat nemohl.*“ Pavlát L., Holasová Z. 1991: 144). Mě připadá jejich adaptace hodně odvážná, protože si myslím, že takováto informace do dětské Bible nepatří, že staví Davida do trochu jiného světla, než v jakém ve skutečnosti (nebo alespoň podle Bible) byl.

III.1.8. Narozené dítě

Jeden z příběhů končí jinak, než je v Bibli. Podle něj ještě v okamžiku, kdy je Nátan u Davida, přijdou sluhové a oznámí: „*Betsabe ti porodila syna, králi, ale zemřel.*“⁹⁴. Tím úplně vypadne pasáž o Davidově pokání a následném přijetí trestu. Ostatní dětské Bible se více opírají o originál a vypráví o tom, že dítě se narodilo poté, co přišel Nátan, že se David celý týden postil a modlil, ale nakonec dítě přece jen zemřelo, protože to bylo určeno Hospodinem jako jeden z trestů pro Davida, který zemřít nemusel.

III.1.9. Vyprávění o ovečce

Vyprávění o ovečce je součástí všech čtyř příběhů. Adaptováno je poměrně přesně: Hospodin posílá Nátana, aby vyprávěl Davidovi příběh o ovečce, kterou boháč ukradl chudákovi, přestože sám jich měl dost.

Všude se čtenář dočte o Davidově rozhořčením nad takovou věcí a o tom, jak říká (stejně jako v Bibli), že takový člověk si zaslouží trest (třikrát přesně podle Bible že zaslouží „smrt“). Ve dvou případech Nátan Davida napomene bez jakýchkoli dalších komentářů nebo výčitek, ve dvou případech mu připomíná, kolik věcí mu Bůh dal, a že kdyby mu to bylo málo, rád by mu byl přidal, ale David přesto zhřešil (dal zabít Urijáše a vzal si jeho ženu).

Na tomto místě bych chtěla upozornit na to, že v příbězích, ve kterých nebylo jasně řečeno, že David s Bat-šebou spal⁹⁵, nedává podle mě zařazení podobenství o ovečce vůbec žádný smysl. Pokud nikde není řečeno, že David s Bat-šebou spal, ale

---

⁹³ Pavlát L., Holasová Z. 1991.

⁹⁴ Hadaway B., Atcheson J. 1991: 140.

⁹⁵ Olbracht I. 1970; Christie- Murray D. 2003.

vypravěč se omezí na to, že se do sebe zamilovali, zdá se mi nelogické, že by Bat-šeba měla být těhotná, a že se David dopustil hříchu cizoložství, za který je kárán. V takovém případě bych očekávala, že ho Nátan napomene za to, že nechal zabít člověka, ale potom by měl vyprávět i jiné podobenství – např. o tom, jak někdo předstíral přátelství, ale při tom pomýšlel na to, jak se přítele zbavit... Mám za to, že autoři těchto dvou dětských Biblí poněkud podcenili spojitost mezi tím, co David udělal a podobenstvím, které mu vyprávěl Nátan, aby svůj čin uvědomil.

III.1.10. Závěr příběhů

Každý z těchto čtyř příběhů končí jinak: jednou, stejně jako v Bibli zprávou o narození Šalomouna, který se později stal jeho nástupcem, jednou Davidovým smutkem nad ztrátou syna a jednou tím, že Davidova bolest kvůli smrti dítěte byla veliká, přesto ale chválil Boha, který mu odpustil „*a David opět kráčel Boží cestou*“⁹⁶ a jednou tím, že se šel po smrti dítěte „*pomodlit do domu Hospodinova*“⁹⁷.

III.1.11. Shrnutí

Příběh o Davidovi a Bat-šebě je v těchto dětských Biblích adaptován detailněji, jednotlivé informace na sebe lépe navazují. Všechny postavy jsou již pojmenovány. Přesto jsou z těchto příběhů vynechány některé pasáže (podle autorů zřejmě méně důležité). V takovém případě dochází k tomu, že autor buď část příběhu vynechá a bez dalších vysvětlení nebo spojování začne vyprávět nějakou další dílčí epizodu z příběhu, nebo se naopak snaží alespoň naznačit spojitost mezi epizodami, ale potom se stává, že pro vysvětlení používá nevhodné výrazy nebo si příběh „domyslí“ úplně jinak, než je napsáno v Bibli.

---

⁹⁶ Pavlát L., Holasová Z. 1991: 145.

⁹⁷ Olbracht I. 1970.

III.2. PŘÍBĚHY ROZDĚLENÉ DO VÍCE KAPITOL

Do této, poslední, skupiny jsem zařadila tyto dětské Bible: 366 biblických příběhů pro nejmenší⁹⁸; Bible pro děti⁹⁹; Bible, příběhy na každý den¹⁰⁰; Dětská Bible, Starý zákon¹⁰¹; Rodinná Bible¹⁰².

Příběhy v nich jsou sice podobné těm z předchozí kapitoly, ale jsou ještě podrobnější a zahrnují pasáže, které autoři dětských Biblí z předchozí kapitoly neadaptovali. Strukturou vyprávění se ovšem příliš neliší, proto se budou jednotlivá témata opakovat.

III.2.1. Vojsko ve válce

Dvakrát autoři tuto část Bible neadaptovali a vyprávění začali až od místa, kdy se David prochází a uvidí Bat-šebu. Třikrát je řečeno, že Davidova vojska byla ve válce, ale on sám se bojů neúčastnil.

III.2.2. Pozitivní hodnocení Davida

Chvála na Davidovu vládu je v úvodní části pouze jednoho příběhu. Ve třech je vyprávění adaptováno podle struktury vyprávění Bible a žádné hodnocení Davida v nich není.

III.2.3. Negativní hodnocení Davida

Naopak v jedné dětské Bibli je David hned v úvodu ukázán v negativním světle. Vyprávění ukazuje čtenáři Davida změněného oproti minulosti – pohodlného a unuděného: „*Král nyní miloval pohodlí, jež mu poskytoval jeho nádherný palác. Nerad opouštěl Jeruzalém, nepohodu a nebezpečí spojené s vojenským tažením přenechával svému vojevůdci Jóabovi.*“¹⁰³. Pomocí tohoto úvodu se vypravěč dostane k tomu, jak se procházel, protože „*si krátil čas, jak se dalo*“¹⁰⁴ a během svého bloumání uviděl Bat-šebu. Nutno podotknout, že ani negativní hodnocení Davida v biblickém vyprávění není.

---

⁹⁸ Chancellor D. 2003.

⁹⁹ Kašparovská H. 2006.

¹⁰⁰ Joslin M. 2008.

¹⁰¹ Boráková A., Matějka J. 1991.

¹⁰² Rodinná Bible 2007.

¹⁰³ Boráková A., Matějka J. 1991.

¹⁰⁴ Tamtéž.

III.2.4. Bat-šeba

Ve všech případech je správně adaptována část, ve které je popsáno, že se David procházel a uviděl krásnou ženu. Všude je také řečeno, že se koupala (jednou, velmi správně, že se omývala). Dvakrát je hned řečeno, že to byla Bat-šeba, třikrát se David (jako v Bibli) na ni zeptá svých služebníků a ti mu o ní zjistí informace. Ve všech příbězích je představena jako manželka Urijáše, z čehož, myslím, může být čtenáři později jasné, proč se Hospodin hněvá, že si David ukradl cizí ženu.

III.2.5. Bat-šeba v paláci

V Bibli se o Davidových myšlenkách na Bat-šebu nic nepíše. Ve druhém verši je pouhé konstatování, že „*to byla žena velmi půvabného vzhledu*“ (2. Samuelova 11, 2) ve čtvrtém verši „*pro ni poslal posly*“ a dál se nic nevysvětluje. Ve čtyřech dětských Bibliích se ovšem autoři určitému komentáři nevyhnuli. „*David po ní začal zoufale toužit. Nechtěl myslet na zodpovědnost nebo věrnost. Rozhodl se, že se s Bat-šebou vyspí.*“¹⁰⁵; „*David byl její krásou tak okouzlen, že ji hned nechal přivést do svého paláce. Rozmlouval s ní a dvořil se jí tak dlouho, až ji svedl. Teprve potom mohla odejít.*“¹⁰⁶; „*David věděl, že je špatné ukrást druhému ženu, ale přesto Bat-šebě nařídil, aby přišla do paláce.*“¹⁰⁷; „*Velmi po ní zatoužil, protože byla pěkná.*“¹⁰⁸.

Tyto části vyprávění mají podle mého názoru dětskému čtenáři vysvětlit, proč David poslal posly pro Bat-šebu a co se v paláci stalo. Také díky tomu, že je to řečeno poměrně otevřeně, může se dítěti ukázat spojitost mezi Davidovým činem a pozdějším vyprávěním Nátana.

Ve čtyřech vyprávěních poslala Bat-šeba vzkaz, že je těhotná. Na základě tohoto vzkazu se David rozhodl, že musí něco udělat s Urijášem.

III.2.6. Urijáš

Jenom dvakrát je ale ve vyprávění Urijáš povolán Davidem zpět z boje kvůli tomu, aby to vypadalo, že otcem dítěte je on. Ani přes Davidovo naléhání ale Urijáš domů nešel. V jednom z vyprávění se autor zdůvodňuje zabití Urijáše tím, že David na Bat-šebu nemohl zapomenout, ale čím víc ji chtěl, tím víc nenáviděl Urijáše. Ve třech případech Urijáš z bitvy povolán není.

---

¹⁰⁵ Joslin M. 2008.

¹⁰⁶ Boráková A., Matějka J. 1991.

¹⁰⁷ Chancellor D. 2003.

¹⁰⁸ Kašparovská H. 2006.

Všechny příběhy se nakonec dostávají k části, ve které se David rozhodne, že se Urijáše zbaví. Pošle dopis po něm samotném (dvakrát), nebo nařídí velitelům, aby ho poslali do nejtěžších bojů, kde bude zabit. Informace o tom, že byl Urijáš zabit, je ve všech pěti příbězích, ale už jenom do dvou dětských Biblí bylo zařazeno i to, že Jóab poslal posla se vzkazem, že Davidovo nařízení bylo splněno.

To, že nad Urijášovou smrtí Bat-šeba truchlila, a že po uplynutí doby smutku si ji David vzal za ženu, se dočteme ve všech příbězích.

III.2.7. Narozené dítě

V Bibli je příběh vyprávěn tak, že se nejprve narodí dítě a teprve potom přijde Nátan, aby Davida napomenul. Tato posloupnost je v příbězích zachována dvakrát, ostatní vyprávění zprávu o narození dítěte odkládají až na moment po Nátanově vyprávění.

III.2.8. Vyprávění o ovečce

Najdeme ve čtyřech vyprávěních. Jedno vyprávění podobenství neadaptuje a přeskakuje až na Nátanovu výčitku, že Hospodin dal Davidovi všechno, co mohl potřebovat, ale David přesto nechal zabít Urijáše a vzal si jeho ženu.

Biblický úvod: „*Hospodin poslal k Davidovi Nátana. Ten k němu přišel a řekl mu...*“ (2. Samuelova 12, 1), je v příbězích adaptován jako „*Bůh neměl z Davida radost a poslal do jeho paláce svatého muže jménem Nátan.*“ (Chancellor D. 2003: 127); „*Bůh se na Davida velmi rozhněval. Vyslal proroka Nátana, aby mu otevřel oči a vytkl zločin, kterého se dopustil.*“ (Boráková A, Matějka J. 1991: 156); „*Hospodin poslal svého proroka Nátan, aby vykládal boží slovo*“ (Kašparovská H. 2006: 160); „*Bůh (Nátanovi) řekl všechno, co se přihodilo v královském paláci. V srdci věděl, že musí jít za Davidem.*“ (Joslin M. 2008: 111) nebo pouze „*Hospodin poslal k Davidovi proroka Nátana.*“ (Rodinná Bible 2007: 162). Zde je vidět, že někteří autoři mají potřebu Davidův čin zhodnotit, jiní se hodnocení vyhýbají a pouze konstatují, že Nátan přišel a vyprávěl příběh o ukradené ovečce. Nátan oznámil, že dítě, které se narodí (či narodilo – v závislosti na konkrétním příběhu), musí zemřít.

Vyprávění ve všech (čtyřech) případech nese hlavní myšlenky, zahrnuje Davidovo rozhořčení nad činem boháče, který ukradl chudákovi jedinou ovečku, kterou velmi miloval a pokračuje i Nátanovou výčitkou ohledně nevděčnosti Davida, který měl všechno a přesto chtěl mít víc a klidně se prohřešil proti Bohu.

III.2.9. Davidovo pokání

Jelikož si David uvědomil, co provedl a chtěl se ještě pokusit o záchranění dítěte, postil se a modlil. Tato informace je ve všech pěti dětských Biblích. To, že dítě zemřelo, je napsáno jenom ve čtyřech příbězích.

III.2.10. Po smrti dítěte

V Bibli pokračuje vyprávění tím, že David poznal z chování sluhů, že dítě zemřelo. David potom vstal a přestal se postit a smutnit, protože už nemohl nic změnit. Tato část je adaptována ve dvou dětských Biblích. Autoři ji vyprávějí skoro stejně, jak je tomu v Bibli.

III.2.11. Závěr příběhů

Jeden z příběhů končí už informací, že se David po Nátanově řeči „*cítil zahanbeně a prosil Boha za odpuštění*“ (Chancellor D. 2003: 127), ostatní, stejně jako Bible říkají, že se Davidovi a Bat-šebě narodil druhý syn, kterého David pojmenoval Šalomoun. V Rodinné Bibli je adaptován také poslední verš, který říká, že: „*...Hospodin ohlásil skrze proroka Nátana, že ho mají pojmenovat Jedidijáš (Hospodinův miláček) kvůli Hospodinu*“ (Rodinná Bible 2007: 163).

Žádné celkové „shrnutí“ příběhu, nebo jeho celkové hodnocení, zhodnocení Davida, poučení nebo doporučení, jak příběh chápat ovšem v závěru žádného z příběhů nenajdeme.

III.2.12. Téma hříchu

V tomto případě zařazuji tuto podkapitolu až na konec analýzy příběhů, protože v těchto příbězích se objevuje hodnocení hříchu tak, jak tomu bylo v první skupině dětských Biblí jenom jednou, když autorka uvádí příběh a již ho hodnotí slovy: „*Ale jednoho dne se přihodila věc, která se Hospodinu nelíbila.*“ (Kašparovská H. 2006: 160) V ostatních se pro Davidův čin používá slovo „hřích“ (David vyznal, že zhřešil proti Hospodinu), není ovšem nikde opisováno nebo definováno. V těchto případech je myslím nutné, aby si dítě umělo představit, co si má pod tímto pojmem představit.

III.2.13. Shrnutí

Příběhy z těchto pěti dětských Biblí jsou adaptovány nejpodrobněji, obsahují nejvíce detailů, nejvíce se podobají příběhu z Bible – co se týče struktury vyprávění, obsahu i jazyka. V některých jsou některé části zkráceny, ale při celkovém pohledu mohu konstatovat, že tyto příběhy jsou biblickému originálu nejbližší. I do těchto příběhů autoři občas vloží nějaká vysvětlení, ale domnívám se, že většinou to je ku

prospěchu věci – vysvětluje se ve správný okamžik. Žádný z textů ale neobsahuje žádné paratexty, nikde nenajdeme doplňující otázky, vysvětlování nebo definování pojmů přidaných ještě k textu. Myslím si, že čím méně informací se při adaptování (zvláště tohoto příběhu) vypustí, tím je to pro dětskou Bibli lepší, tím je příběh srozumitelnější, čtenář může sledovat návaznost příčin a důsledků.

Dětská Bible, která podle mého názoru adaptuje příběh o Davidovi a Bat-šebě nejpřesněji je Rodinná Bible. V ní je příběh strukturován přesně podle Bible a také se k ní hodně blíží jazykově, přesto zde není adaptována informace o tom, že Davidovo vojsko bylo ve válce a on zůstal doma (úvodní část příběhu) a ani pasáž, ve které Nátan říká Davidovi, co všechno mu Hospodin dal a on přesto hřešil.

4. ZÁVĚR

V této práci jsem se zabývala způsobem převyprávění biblického příběhu o Davidovi a Bat-šebě dětem. Sledovala jsem příběhy z dětských Biblí, které jsou běžně dostupné čtenářům jedné konkrétní knihovny, jsou půjčované a s největší pravděpodobností i dětmi čtené. Celkem jsem do vzorku zařadila třicet čtyři dětských Biblí.

Nejdříve jsem se věnovala popisu dětských Biblí celkově, především tomu, v čem se liší od Bible (např. zařazením paratextů a ilustrací, tím, že žánry používané v Bibli redukují pouze na vyprávění a také tím, že v nich je text zjednodušován a mnohé knihy z Bible bývají vypuštěny úplně). Krátce jsem popsala dětské Bible, ve kterých se příběh neobjevuje, poté jsem provedla obsahovou analýzu příběhů o Davidovi a Bat-šebě z těch dětských Biblí, ve kterých je příběh převyprávěn. Sledovala jsem, jak rozsáhlá jednotlivá vyprávění jsou, jaké části příběhu vypráví a jaké naopak vynechávají, zda se autoři přesně drží biblického textu, či do jaké míry jej mění a jakým způsobem.

Pro analýzu jsem dětské Bible rozdělila do tří skupin: v první jsou dětské Bible, ve kterých příběh vůbec není, ve druhé jsou analyzovány příběhy, které jsou součástí vyprávění o králi Davidovi, ale nejsou adaptovány pod vlastním nadpisem a ve třetí jsou zařazeny příběhy, které jsou adaptovány pod vlastním nadpisem. Rozdělení na tyto skupiny bylo poměrně funkční, i když jeho nevýhodou bylo, že jsem do skupin musela zařadit i nestejně dlouhé texty, které právě vzhledem k délce (resp. krátkosti) nebylo možné porovnat. Proto jsem některé texty označila jako výjimku, popsala je samostatně a do závěrů o dětských Bibliích v dané skupině je již nezahrnovala¹⁰⁹.

Dětských Biblí, ve kterých se příběh o Davidovi a Bat-šebě vůbec neobjevuje, bylo v mém vzorku šestnáct. Tyto dětské Bible jsem ještě rozdělila dále podle jejich charakteru (encyklopedie, obrázkové, „klasické“) a krátce je popsala. Také jsem uvedla důvody, které by podle mého mínění mohly vysvětlovat, proč do nich autor příběh nezařadil.

Do ostatních osmnácti dětských Biblí byl příběh o Davidovi a Bat-šebě zařazen. Jednotlivá převyprávění se od sebe liší délkou, různou mírou zařazování detailů a

---

¹⁰⁹ Např. Hrdlička J. 2006 nebo Znáš historii? Příběhy ze starověku. Otázky a odpovědi pro zvědavé děti. 2008.

autorských komentářů, paratextů a také použitím odlišných termínů (liší se jak od biblického textu, tak mezi sebou).

V žádné z dětských Biblí¹¹⁰ není příběh adaptován úplně přesně podle biblického textu, v každé dochází k úpravě v otázce kompoziční či jazykové, díky tomu je ale příběh srozumitelnější pro dětské čtenáře, pro které je určen. Pomocí dětské Bible se s příběhem alespoň seznámí a ve vyšším věku mají „na čem stavět“, mají již určité předporozumění příběhu.

Definice adaptace říká, že „*úprava textu... nesmí vést k ochuzení díla o jeho základní hodnoty nebo ke zkreslení účinku*“¹¹¹, já ale musím konstatovat, že mnohé z příběhů, nebo alespoň některé jejich části (viz citace níže) podle mého názoru toto nesplňují. Velmi často jsou vynechávány různé (podle mého mínění důležité) pasáže (např. v případě, že není adaptována pasáž, ve které je řečeno, že David s Bat-šebou spal, nerozumím tomu, proč autor zařadí Nátanovo vyprávění o ovečce – jestliže David nic neprovedl, proč ho Nátan napomíná, že sebral Urijášovi Bat-šebu?) a tím se ztrácí návaznost a logická souslednost dějů a často jako by se vytratila i hlavní myšlenka příběhu, či naopak, do textu je vloženo vysvětlení, které s biblickým textem nemá mnoho společného.

Poté, co jsem provedla analýzu jednotlivých příběhů, jsem si uvědomila, že zhodnocení adaptací je velice obtížné a subjektivní. Mně osobně se nejvíce „zamlouvaly“ adaptace, které se nejvíce blížily biblické předloze. Je to zřejmě proto, že v příbězích, které jsou zkráceny, dochází k tomu, že se vytratí návaznost jednotlivých dějů, a to i přes to, že autoři vkládají různé „spojovací“ a „vysvětlovací“ věty. Ty ale podle mého názoru čtenáře někdy až mystifikují. Na druhou stranu si uvědomuji, že tříletému dítěti nelze příběh vyprávět slovy Bible – to by ani nesplňoval definici adaptace. Mohu tedy říci, že pokud nejsou do adaptovaného příběhu přidána vysvětlení, která do příběhu vůbec nepatří a pokud jsou přizpůsobeny věku dítěte, splňují adaptace definici.

V nadpoloviční většině příběhů¹¹² se objevují tyto informace (řadím je chronologicky podle toho, jak jsou seřazeny v biblickém vyprávění). To, jak jsem je

---

¹¹⁰ Od tohoto místa vzorkem či „všemi dětskými Biblemi“ míním pouze ty dětské Bible, v nichž je příběh o Davidovi a Bat-šebě adaptován.

¹¹¹ Kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně 1984: 11.

¹¹² To znamená alespoň v devíti dětských Biblích..

níže sepsala, se může zdát čtenáři nelogické a nenavazující, ale uvádím zde pouze ty body, které jsou adaptovány nejčastěji.

Velmi často je řečeno, že se David procházel a při tom zpozoroval ženu jménem Bat-šeba, která se koupala (v málokterých dětských Biblích je, že se omývala). David pro ni poslal a spal s ní. Dále je adaptována až pasáž, ve které je řečeno, že Urijáš padl. Bat-šeba pro něj truchlila, ale hned poté si ji vzal David za ženu. Ve velké části příběhů ze vzorku je v tomto místě vyprávění zhodnocen Davidův čin (v Bibli: „*Ale v očích Hospodinových bylo zlé, co David spáchal*“ (2. Samuelova 11, 27). Hospodin poslal Nátana, který vyprávěl příběh o ovečce. David odsoudil bohatého muže z vyprávění, ale Nátan mu řekl, že on sám je přesně takový. David vyznal svůj hřích, ale dítě přesto zemřelo.

Informací, které se objevují téměř ve všech příbězích¹¹³, není mnoho, jsou to pouze informace o tom, že David uviděl ženu jménem Bat-šeba, dále až to, že Urijáš padl, že Bat-šeba se stala Davidovou ženou a že Hospodin poslal Nátana.

Části příběhu, které bývají adaptovány, ale neopakují se v nadpoloviční většině příběhů, kterých je ale poměrně hodně, uvádím na tomto místě (opět je řadím chronologicky): Davidovo vojsko bylo ve válce. David se ptal, kdo je žena, kterou viděl. Batšeba poslala zprávu, že je těhotná. David poslal pro Urijáše a pak ho posílal domů za manželkou. Urijáš ale vytrvale odmítal a tak David nakonec poslal dopis po něm samotném. Nebývá adaptováno ani znění dopisu. Dále ani to, že Jóab poslal posla se zprávou o Urijášově smrti. Bat-šeba porodila syna. Nátanův výčet dobrých věcí, které dal Hospodin Davidovi, ale on si přesto vzal to, na co neměl právo. Nátan prorokoval, co bude trestem za hřích. Dítě onemocnělo a David se postil. Služebníci se mu báli oznámit, že dítě zemřelo, ale on to pochopil sám, přestal se postit. Bat-šeba pak porodila dalšího syna, ten se jmenoval Šalomoun.

Z těchto se úplně minimálně adaptuje pasáž o Urijášovi, o jeho příchodu do Jeruzaléma a o dopise, ve kterém si nesl rozsudek smrti, všeobecně autoři příliš detailně nekomentují okolnosti smrti dítěte a Davidovo chování v době, kdy umíralo. Ani o Šalomounově narození se příliš často nemluví.

V žádném z vyprávění se neobjevily tyto dvě biblické pasáže: zdůvodnění, že David s Bat-šebou spal, protože „*se očistila od své nečistoty*“ (2. Samuelova 11, 4).

---

¹¹³ Uvádím ty informace, které se objevují ve více než čtrnácti příbězích.

Druhá pasáž je delší a je v ní řečeno, co Jóab nařídil poslovi, aby řekl Davidovi, až mu bude vyřizovat, že Urijáš byl zabit (2. Samuelova 11, 19-25).

Celkově jsou dětské Bible specifické tím, že příběhy nejen převypravují, ale také hodnotí činy jednotlivých postav a události vůbec. Jejich cílem je apelovat na čtenáře, vysvětlovat mu a učit ho, rozmlouvat s ním již v rámci příběhu nebo pomocí různých otázek atd.

Buď přímo v textech, nebo pomocí dalších textů a ilustrací vysvětlují a hodnotí, radí čtenářům, jak jim rozumět. Tím se ale v textech objevují některé informace, které se od originálního biblického textu odlišují až příliš. Některé z nich jsem již v této práci citovala, ale ještě jednou uvádím např.: „*Sám a mrzutý začal David kreslit plány chrámu a skládat hudbu, určenou k oslavě Boží.*“¹¹⁴; „*Král nyní miloval pohodlí, jež mu poskytoval jeho nádherný palác. Nerad opouštěl Jeruzalém, nepohodu a nebezpečí spojené s vojenským tažením přenechával svému vojevůdci Jóabovi. Čas si krátil, jak se dalo.*“¹¹⁵; „*Rozmlouval s ní a dvořil se jí tak dlouho, až ji svedl.*“¹¹⁶; „*„To je katastrofa,“ mumlal si David pro sebe. „Jestli se to dozví kdokoli mimo nejbližší okruh mých přátel, bude to pořádná ostuda. Co si pak lidé pomyslí o mojí autoritě?“*“¹¹⁷; „*Muž (Urijáš) se choval vůči své manželce velmi krutě, ale Bat-šeba ani tak nebyla ochotná manžela opustit.*“¹¹⁸ atd.

Myslím, že autoři věty tohoto typu používají, aby příběh zkrátily, a také, aby čtenářům, zvláště těm mladším, usnadnili chápání příběhů. Z některých pasáží mám pocit, že mají být jakýmsi spojovacími větami, pomocí kterých se v příběhu posunou dále, mě osobně se tato praxe příliš nezamlouvá, protože pokud je v příběhu příliš mnoho vysvětlivek a příliš málo informací, které jsou opravdu z Bible, ztrácí příběh význam, jaký má v Bibli a v takovém případě není podle mého názoru příběh adaptován kvalitně.

Souhrnně se ukazuje, že čím kratší příběh, tím méně detailů, méně informací a tím více spojovacích vět, vysvětlování a termínů, které se liší od biblických. Samozřejmě u delších textů to platí naopak - čím jsou delší, tím více se podobají

---

¹¹⁴ Moje první Bible, 2004.

¹¹⁵ Boráková A., Matějka J., 1991.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Joslin M., 2008.

¹¹⁸ Znáš historii? Příběhy ze starověku. Otázky a odpovědi pro zvědavé děti., 2008.

biblické předloze jak ve struktuře vyprávění, tak v používaném stylu jazyka, použití podobných termínů.

V úvodu této práce jsem psala, že se domnívám, že příběh o Davidovi a Bat-šebě je především příběhem o hříchu. Myslím si, že autoři, kteří toto vyprávění zařadili do dětských Biblí, toto téma také akcentují. O hříchu se nějakým způsobem vyjadřují téměř všechny příběhy – ať už je Davidův čin zhodnocen přímo v nadpisu, na začátku vyprávění, Davidovými ústy, když říká, že zhřešil, nebo ústy vypravěče, který opakuje po Bibli, že „v očích Hospodina bylo zlé, co David spáchal“. Autoři sice nepoužívají vždy termínu „hřích“, ale u dětských Biblí pro mladší děti (kolem pěti let), ve kterých jsou příběhy převyprávěny poměrně krátce, zařazují jiná, „vysvětlující“ označení (např. „něco zlého“, „špatná věc“, „to, co se nelíbilo Hospodinu“ atd.). V delších vyprávěních určených o něco starším dětem (přibližně osmiletým) je slovo „hřích“ používáno, ale není vysvětlováno, co to znamená, dítě to má samo pochopit z příběhu, nebo se zřejmě předpokládá, že dítě je již s významem tohoto slova seznámeno. Myslím si, že zařazení příběhu o Davidově hříchu do dětské Bible, jak jsem již uvedla výše, je dobré, protože ukazuje Davida jako člověka, který měl své chyby a který, když udělal něco zlého, musel si to uvědomit, nést za to zodpovědnost a také přijmout trest – to je pro děti podle mého názoru dobrý příklad do života. V těch dětských Biblích, ve kterých je ukázán pouze jako přemožitel obra Goliáše a jako schopný válečník a král velké říše, je zobrazen pouze jako kladný hrdina, nedostižný superman, ze kterého si má vzít každý člověk příklad.

Na Davidově příkladu se také pěkně ukazuje, jak se hřích chová – před Bohem ho nikdo „neututlá“, vždycky se nakonec ukáže. Pokud člověk není schopen ho vyřešit, váže na sebe další hříchy (zde: David dal zabít Urijáše). Po hříchu přichází také trest, který někdy může být velmi krutý (Davidovo dítě muselo zemřít), ale pokud si ho člověk uvědomí a trest přijme (David před tím, než dítě zemřelo, zkoušel Hospodina obměkčit, ale to se mu nepovedlo, proto po smrti dítěte už netruchlil a se situací se smířil), může přijít i odpuštění. Kvůli těmto souvislostem je myslím velmi dobré, když je příběh adaptován celý a ne jen jeho určité části, případně, v dětských Biblích pro menší děti, je zkrácen, ale přesto je řečeno např.: „*Toto těžké provinění přineslo Davidově rodině mnohé neštěstí, i když svého hříchu upřímně litoval.*“¹¹⁹ nebo „...a

---

¹¹⁹ Mastrandrea T., Perego G. 2006.

*jeho království zůstalo silné, i když obtíže jen tak nezmizely.*¹²⁰, čímž je alespoň naznačeno, že Davidův čin nezůstal bez povšimnutí.

Jak je patrné, je to vždycky autor konkrétní dětské Bible, kdo rozhoduje o tom, co do „své knihy“ zařadí a co ne a také jakým způsobem ji napíše. Na mě lépe působily adaptace, které kopírovaly strukturu biblického vyprávění, nevynechávaly mnoho detailů a tak na sebe informace logicky navazovaly, nebo které sice zkrátily text, ale sdělovaly alespoň hlavní myšlenku, ale při tom do textu nezařazovaly vysvětlení, která v žádném případě nemohou vycházet z biblického textu. I přes to, že jsou příběhy často zkracovány a různě vysvětlovány a doplňovány, mám za to, že adaptace, které jsem sledovala, byly poměrně kvalitní a splnily svou funkci (seznamují dětského čtenáře s příběhem a mnohé z nich splňují také výchovnou funkci tím, že do textu zapojují hodnocení Davidova činu).

Z dětských Biblí jsem se v této práci zaměřila pouze na jeden příběh, příběh o Davidovi a Bat-šebě, který jsem našla v kratší či delší podobě v osmnácti dětských Biblích z třiceti čtyř a zabývala jsem se pouze jeho obsahem, nikoli stylistikou, paratexty či ilustracemi. Myslím si ale, že je ještě mnoho zajímavých témat, která by se dala zkoumat: vysledovat všechny dětské Bible vydané v České republice a analyzovat je celkově, porovnávat nejen texty Bible (ekumenického překladu) a dětských Biblí, ale ještě také texty, které již příběhy interpretují (a eventuelně sledovat, zda se interpretace objevují v dětských Biblích jako součást vyprávění), vhodné by jistě bylo, v případě sledování jednoho příběhu, provést rozhovory s faráři různých denominací, zjišťovat, jakým způsobem oni vyprávějí příběh a k tomu ještě provést zúčastněné pozorování na biblických hodinách a sledovat reakce dětí, jejich otázky k příběhu atd., případně provádět výzkum, při kterém by byly texty dětem čteny a sledovat, jaký má na ně příběh vliv, co si z něj pamatují atd., zajímavé by mohlo být porovnání výkladů jednotlivých denominací (zda se řídí podle dogmat, nebo jestli záleží na duchovním, co a kolikaletým dětem řekne). Zajímavá by mohla být práce hodnotící ilustrace v dětských Biblích atd. Tyto otázky jsem bohužel v rámci bakalářské práce pojednat nemohla.

---

¹²⁰ Moje první Bible, 2004.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PRIMÁRNÍ

Autor neuveden: **Ilustrovaná Bible, Příběhy Starého a Nového zákona**, Česká biblická společnost, Praha 2000

Autor neuveden: **Moje první Bible**, Slovart, Praha 2004

Autor neuveden: **Rodinná Bible**, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007

Autor neuveden: **Znáš historii? Příběhy ze starověku. Otázky a odpovědi pro zvědavé děti**, Svojtka & Co, 2008

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, český ekumenický překlad, Česká biblická společnost, 1998

Ameryová H.: **Dětská ilustrovaná Bible**, Fragment, Prešov 2004

Boráková A., Matějka J.: **Dětská Bible, Starý zákon**, Orbis Pictus, Velký Šenov 1991

Beaumont M.: **ABC Bible**, Česká biblická společnost, 2007

Brock N.: **Moje nejmilejší bible**, Junior, Košice 1993

Hadaway B., Atcheson J.: **Bible pro děti**, Mladé Letá, Bratislava 1991

Heller J.: **Bůh ví**, BB art, Praha 2005

Heym S.: **Zpráva o králi Davidovi**, Orbis, Praha 1995

Chancellor D.: **366 biblických příběhů pro nejmenší**, Knižní klub, 2003

Christie- Murray D.: **Bible pro celou rodinu**, Mladé Letá, Prešov 2003

Davidová J.: **Bible v obrázcích**, Česká biblická společnost, 2004

Dowley T.: **Biblické příběhy, Ježíš a jeho přátelé. Posuvné obrázky**, Česká biblická společnost 2008

Gastaldiová S., Musattiová C.: **Lidé Bible, život a zvyky**, Kalich, Brno 2008

Hoffmanová M.: **Biblické příběhy pro děti**, OTTOVO nakladatelství, Bratislava 2001

Hrdlička J.: **Vyprávěj mi o Ježíši, Biblická čítanka pro katecheze v rodinách**, Matice cyrilometodějská, Olomouc 2006

Huntová P.J.: **Biblické příběhy**, INA, Bratislava 1996

Jeffsová S.: **Dětem na dobrou noc**, Česká biblická společnost, Praha 2001

Joslin M.: **Bible, příběhy na každý den**, Česká biblická společnost 2008

Kašparovská H.: **Bible pro děti**, Junior, Praha 2006

Krzyzewski P.: **Ilustrovaná Bible pro děti**, Svojtka & Co, Praha 2003

Krzyzewski P.: **Moje ilustrovaná Bible**, Svojtka & Co, Praha 2004

Laneová L.: **Moje první Bible**, Karmelitánské nakladatelství, 2008

- Mastrandrea T., Perego G.: **Katedrála moudrého písaře. Biblické příběhy pro malé i větší děti**, Karmelitánské nakladatelství, Český Těšín 2006
- Muhr M.: **Dobrá zpráva pro každého**, Samuel, Praha 2003
- Olbracht I.: **Biblické příběhy**, Albatros pro Klub mladých čtenářů, Praha 1970
- Pavlát L., Holasová Z.: **Příběhy z Bible**, AVENTINUM, 1991
- Petiška E.: **Příběhy na které svítilo slunce**, Státní nakladatelství dětské knihy, Praha 1967
- Pulec K.: **Biblické dějiny pro nejmenší**, KV Vilímkův dům, Praha 1990
- Smale I.: **Nad Biblií bez nudy**, Samuel, Příbram 2004
- Strobel L., Suggs R.: **Kauza Stvořitel pro děti**, Samuel, Příbram 2007
- Taylor K.N.: **Moje první Bible**, OTTOVO nakladatelství, Praha 2003
- Volák J.: **Život Pána Ježíše Krista sepsaný podle všech čtyř evangelií sv. Matouše, sv. Marka a sv. Lukáše a sv. Jana Biblií kralické**, Dialog, Most 1990
- Wright S.A.: **Bible v otázkách**, Karmelitánské nakladatelství 2008

SEKUNDÁRNÍ

- Čeňková J. a kolektiv, **Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury**, Portál, Praha 2006, kapitola Mýty v adaptacích pro děti a mládež, str. 87- 97
- Disman M.: **Jak se vyrábí sociologická znalost**, Karolinum, Praha 2002
- Fee G., Stuart D.: **Jak číst Bibli s porozuměním**, Návrat domů, Sedlčany, 2005
- Hendl, J.: **Kvalitativní výzkum**, Portál, Praha 2005
- Hrbková J.: **Bible a její současné adaptace určené dětem**, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra české literatury, 2003
- Kolektiv ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně, **Slovník literární teorie**, Praha 1984, 2. vydání
- Kovalčík Z., **Literatura pro děti a mládež s náboženskou tematikou**, díl I.- VI. Čtenář, 1993, roč. 45, č. 4-10
- Lindgren T.: **David a Bat-šeba**, Odeon, Praha 1922
- Mocná D., Peterka J. a kol.: **Encyklopedie literárních žánrů**, Paseka, Praha a Litomyšl, 2004
- Peele G.: **The Love of King David and Fair Bethsabe. With the Tragedie of Absalon**, Oxford University Press, 1912
- Rejchrt L.: **Slunce svítí všem; Vyprávění z knihy knih pro malé i velké děti**, Česká biblická společnost, Praha, 1994

Strauss, A., Corbinová, J.: **Základy kvalitativního výzkumu, Postupy a techniky metody zakotvené teorie**, Albert, Boskovice 1999

Surynek, A., Komárková, R., Kašparová, E.: **Základy sociologického výzkumu**, Management Press, Praha 2001

Zachariášová I.: **Adaptace Bible pro děti a mládež**, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2008

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: text 2. Samuelova 11, 1-27; 12, 1-25.

Příloha č. 2: TABULKA s označením výskytu témat v jednotlivých dětských Bibliích.

Příloha č. 3: TABULKA s citacemi z dětských Biblí (u vybraných) témat, která se často vyskytují v příbězích

PŘÍLOHY

Č.1

Druhá Samuelova 11, 1-27¹²¹

Na přelomu roku, v době, kdy králové táhnou do boje, poslal David Jóaba a s ním své služebníky i celý Izrael, aby hubili Amónovce a oblehli Rabu. David však zůstal v Jeruzalémě.

Jednou k večeru vstal David z lože a procházel se po střeše královského domu. Tu spatřil ze střechy ženu, která se právě omývala. Byla to žena velmi půvabného vzhledu.

David si dal zjistit, kdo je ta žena. Ptal se: „Není to Bat-šeba, dcera Eliáмова, manželka Chetejce Urijáše?“

David pak pro ni poslal posly. Ona k němu přišla a on s ní spal; očistila se totiž od své nečistoty. Potom se vrátila do svého domu.

Ta žena však otěhotněla a poslala Davidovi zprávu: „Jsem těhotná.“

David vzkázal Jóabovi: „Pošli mi Chetejce Urijáše.“ Jóab tedy poslal Urijáše k Davidovi.

Urijáš k němu přišel a David se ho ptal, jak se daří Jóabovi, jak se daří lidu a jak se daří v boji.

Pak řekl David Urijášovi: „Zajdi do svého domu a umyj si nohy.“ Urijáš vyšel z královského domu a za ním nesli královský dar.

Urijáš však ulehl se všemi služebníky svého pána u vchodu do královského domu a do svého domu nezašel.

Když oznámili Davidovi, že Urijáš do svého domu nezašel, otázal se David Urijáše: „Což jsi nepřišel z cesty? Proč jsi tedy nezašel do svého domu?“

---

¹²¹ Ekumenický překlad, ČESKÁ BIBLICKÁ SPOLEČNOST, 1998

Urijáš Davidovi odvětil: „Schrána, Izrael i Juda sídlí v stáncích, můj pán Jóab i služebníci mého pána táboří v poli. A já bych měl vstoupit do svého domu, jíst a pít se svou ženou? Jakože jsi živ, jakože je živa tvá duše, něčeho takového se nedopustím!“

David Urijášovi řekl: „Pobud’ tu ještě dnes, zítra tě propustím.“ Urijáš tedy zůstal v Jeruzalémě toho dne i nazítří.

David ho pozval, aby s ním jedl a pil, a opil ho. On však večer vyšel a ulehl na svém loži se služebníky svého pána. Do svého domu nezašel.

Ráno David napsal Jóabovi dopis a poslal jej po Urijášovi.

V tom dopise psal: „Postavte Urijáše do nejtuzšího boje a pak od něho ustupte, ať je zabit a zemře.“

Jóab tedy obhlédl město a určil Urijášovi místo, o kterém věděl, že tam jsou vybraní válečníci.

Vtom vytrhli mužové města a bojovali s Jóabem. Z lidu padlo několik Davidových služebníků, též Chetejec Urijáš našel smrt.

Jóab poslal Davidovi zprávu o všem, co se v té bitvě stalo.

Poslovi přikázal: „Vypovíš králi všechno o té bitvě“.

On ti v návalu královského rozhořčení jistě vytkne: „Proč jste bojovali tak blízko města? Což jste nevěděli, že z hradeb střílejí?“

Kdo zabil Abímeleka, syna Jerúbešetova? Nebyla to žena, která na něho svrhla ze zdi mlýnský kámen, takže umřel v Tebesu? Proč jste se přibližovali k hradbám?“ Pak řekneš: „Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev“.

Posel šel, přišel k Davidovi a oznámil všechno, s čím ho Jóab poslal.

Posel Davidovi řekl: „Ti muži byli v přesile a vytrhli proti nám do pole, ale my jsme na ně dotírali až do vrat brány.“

Vtom začali z hradeb na tvé služebníky střílet lučištníci a usmrtili několik královských služebníků. Také tvůj služebník Chetejec Urijáš je mrtev“.

David řekl poslovi: „Vyřid’ Jóabovi: „Nepokládej to za nic zlého, vždyť meč požírá tak i onak. Zesil svůj boj proti městu a zboř je.“ Posilni ho!“

Když Urijášova žena uslyšela, že její muž Urijáš je mrtev, naříkala nad svým manželem. Jakmile však smutek pomínil, David pro ni poslal, přijal ji do svého domu a ona se stala jeho ženou. Porodila mu pak syna. Ale v očích Hospodinových bylo zlé, co David spáchal.

Druhá Samuelova 12, 1-25

Hospodin poslal k Davidovi Nátana. Ten k němu přišel a řekl mu: „V jednom městě byli dva muži, jeden boháč a druhý chudák.

Boháč měl velmi mnoho bravu a skotu.

Chudák neměl nic než jednu malou ovečku, kterou si koupil. Živil ji, rostla u něho spolu s jeho syny, jedla z jeho skývy chleba a pila z jeho poháru, spávala v jeho klíně a on ji měl jako dceru.

Tu přišel k bohatému muži návštěvník. Jemu bylo líto vzít nějaký kus ze svého bravu či skotu, aby jej připravil poutníkovi, který k němu přišel. Vzal tedy ovečku toho chudého muže a připravil ji muži, který k němu přišel.“

David vzplanul proti tomu muži náramným hněvem. Řekl Nátanovi: „Jakože živ je Hospodin, muž, který tohle spáchal, je synem smrti!

A tu ovečku nahradí čtyřnásobně zato, že něco takového spáchal a neměl soucitu.“

Nátan Davidovi odvětil: „Ten muž jsi ty! Toto praví Hospodin, Bůh Izraele: Já jsem tě pomazal za krále nad Izraelem a já jsem tě vytrhl ze Saulových rukou.

Dal jsem ti dům tvého pána a do tvé náruče ženy tvého pána, dal jsem ti dům Izraelův i Judův, a kdyby ti to bylo málo, přidal bych ti mnohem víc.

Proč jsi pohrdl Hospodinovým slovem a dopustil ses toho, co je v jeho očích zlé? Chetejce Urijáše jsi zabil mečem a jeho ženu sis vzal za manželku, zavraždils ho mečem Amónovců.

Nyní se už nikdy nevyhne meč tvému domu, protože jsi mnou pohrdl a vzal jsi Chetejci Uriášovi ženu, aby ti byla manželkou.

Toto praví Hospodin: Hle, já způsobím, aby proti tobě povstalo zlo z tvého domu. Před tvýma očima vezmu tvé ženy a dám je tomu, kdo je ti blízký; ten bude s tvými ženami spát za bílého dne.

A ačkoli tys to spáchal tajně, já tuto věc učiním před celým Izraelem a to za dne.“

David Nátanovi řekl: „Zhřešil jsem proti Hospodinu.“ Nátan Davidovi pravil: „Týž Hospodin hřích z tebe sňal. Nezemřeš.

Poněvadž jsi však touto věcí zavinił, aby nepřátelé Hospodina znevažovali, syn, který se ti narodí, musí zemřít.“

Nátan pak odešel do svého domu. I zasáhl Hospodin dítě, které Davidovi porodila Urijášova žena, takže těžce onemocnělo.

David kvůli chlapci hledal Boha a tvrdě se postil, pak šel domů a ležel přes noc na zemi.

Starší jeho domu k němu přistoupili, aby ho zvedli ze země, on však nechtěl, ba ani s nimi chléb nepojedl.

Sedmého dne dítě zemřelo. Davidovi služebníci se mu báli oznámit, že dítě zemřelo. Říkali: „Když dítě bylo ještě na živu, domlouvali jsme mu, ale neuposlechl nás. Jak bychom mu teď mohli říci: Dítě zemřelo? Provedl by něco zlého.“

Když David viděl, že si jeho služebníci šeptají, porozuměl, že dítě zemřelo. David se tedy svých služebníků zeptal: „Dítě zemřelo?“ Odvětili: „Zemřelo.“

A David vstal ze země, umyl se, pomazal se, převlékl si oděv a požádal, aby mu předložili chléb, a jedl.

Jeho služebníci mu pravili: „Jak můžeš takto jednat? Dokud dítě bylo naživu, postil ses a plakal. Jakmile dítě zemřelo, vstaneš a jíš chléb.“

Odvětil: „Dokud dítě ještě žilo, postil jsem se a plakal, neboť jsem si říkal: Kdoví, zda se Hospodin nade mnou neslituje a zda dítě nezůstane naživu.

Teď zemřelo. Proč bych se měl postit? Což je mohu ještě přivést zpět? Já půjdu k němu, ale ono se ke mně nevrátí.“

Pak David potěšil svou ženu Bat-šebu, vešel k ní a spal s ní. I porodila syna a on mu dal jméno Šalomoun. Toho si Hospodin zamiloval a ohlásil skrze proroka Nátana, že ho mají pojmenovat Jedidjáš (to je Hospodinův miláček) kvůli Hospodinu.

Č. 2

Tabulka, do které jsem zanesla výskyt témat v jednotlivých příbězích. Hodnocení je seřazeno podle výskytu témat od nejmenšího po nejvyšší.

+ znamená, že toto téma v příběhu je; -, že v příběhu není.

Legenda:

- 1.- Hrdlička J.: **Vyprávěj mi o Ježíši, Biblická čítanka pro katecheze v rodinách**
- 2.- Mastrandrea T., Perego G.: **Katedrála moudrého písaře. Biblické příběhy pro malé i větší děti**
- 3.- Autor neuveden: **Moje první Bible**
- 4.- Taylor K.N.: **Moje první Bible**
- 5.- Petiška E.: **Příběhy na které svítilo slunce**
- 6.- Beaumont M.: **ABC Bible**
- 7.- Chancelor D.: **366 biblických příběhů pro nejmenší**
- 8.- Autor neuveden: **Znáš historii? Příběhy ze starověku. Otázky a odpovědi pro zvědavé děti**
- 9.- Kašparovská H.: **Bible pro děti**
- 10.- Krzyzewski P.: **Ilustrovaná Bible pro děti**
- 11.- Krzyzewski P.: **Moje ilustrovaná Bible**
- 12.- Hadaway B., Atcheson J.: **Bible pro děti**
- 13.- Christie- Murray D.: **Bible pro celou rodinu**
- 14.- Joslin M.: **Bible, příběhy na každý den**
- 15.- Olbracht I.: **Biblické příběhy**
- 16.- Boráková A., Matějka J.: **Dětská Bible, Starý zákon**
- 17.- Pavlát L., Holasová Z.: **Příběhy z Bible**
- 18.- **Rodinná Bible**

TÉMA/ dětská Bible	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
„Ten muž jsi ty“	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11x
Výčet toho, co Hospodin Davidovi dal	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	+	+	+	-	6x
Trest	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-	+	4x
„zhřešil jsem“	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	9x
Proroctví- syn musí zemřít	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	8x
Dítě onemocnělo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	7x
D. se postil	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	8x
(7. dne) dítě zemřelo	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11x
Služebníci se báli to Davidovi oznámit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	2x
D. sám pochopil, že dítě zemřelo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	2x
D. se přestal postit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	+	+	-	+	6x
Bat-šeba porodila dalšího syna	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	5x
Jmenoval se Šalomoun	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	-	+	5x
+	1x	2x	3x	4x	7x	7x	15x	17x	19x	22x	22x	24x	24x	24x	26x	27x	28x	35x	

Č.3

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hřích a jeho hodnocení	Temná místa hřichu	Těžké provinění; Hřích	D. byl velký vládce, ale nebyl dokonalý	Strašná věc	D. se neubráníl nespravedlnosti	Nejznámější D. chyba; Hřích	Bůh neměl z Davida radost	-	Věc, která se Hospodinu nelíbila
D. uviděl ženu	-	-	-	Překrásná mladá žena	-	-	Spatřil nádhernou ženu	Uviděl nádhernou ženu	Zahlédl pěknou ženu
Koupala se	-	-	-	Koupala se v bazénku u jeho paláce	-	-	Koupala se na nedalekém dvorku	Koupala se ve dvoraně blízkého domu	Koupající se
Spal s ní	-	-	-	-	-	Menší uklouznutí	-	Strávila u krále noc	Spal s ní

	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Hřích a jeho hodnocení	Hřích, který velmi zatížil Davidovu duši	Hřích, který velmi zatížil Davidovu duši	Hospodin se na Davida hněval za to, že zhřešil a porušil hned dvě jeho přikázání	Ale stejně jako všichni muži, jakkoli dobří, přece hřešil	-	David těžce zhřešil	Zločin Davida	Davidova čistá mysl se pošpinila hříchem, jeho ústa hlásající spravedlnost se poskvnila	V očích Hospodinových bylo zlé, co David spáchal
D. uviděl ženu	Zpozoroval nesmírně krásnou ženu	Zpozoroval nesmírně krásnou ženu	Spatřil nějakou ženu. Její krása jako by naplnila celý večer	Uviděl tak krásnou ženu, že se do ní okamžitě zamiloval	Všiml si krásné mladé ženy	Byla vzezření velmi krásného jako růže sáronská a jako jablůň mezi dřívím lesním. Její oči mezi kadeřemi byly jako stáda koz na hoře Galádu. Její zuby se podobaly bílým ovcím, když vycházejí z koupaliště, a její rty provázku z hedvábí červeného, dvakrát barveného	Spatřil mladou ženu	Zahlédl krásnou mladou ženu	Spatřil ženu, na pohled velmi hezkou
Koupala se	Koupající se	Koupající se	Koupala se v nedalekém bazénu	-	Zrovna se koupala	-	Právě se omývala	-	Koupala se
Spal s ní	Přestěhovala se k němu	Přestěhovala se k němu	Spal s ní	-	Rozhodl se, že se s ní vyspí	-	Dvořil se jí tak dlouho, až jí svedl	Strávila s Davidem noc, jako by byli oddáni	Spal s ní